

No 22 - 30 MEI 1962 - 50 CENT

تونس تونس

HET ENIGE INDISCHE BLAD TER WERELD

STICHTING INDISCHE DOCUMENTEN

PIONIER

„Ik heb alles al geregeld. Van de K.P.M. heb ik een week geleden kabar ontvangen, dat voor mij en mijn vrouw butten worden gereserveerd. De „Zuiderkruis“ vertrekt uit Manokwari op 23 september 1962. Passageprijs bedraagt per persoon f 1150.— Jammer, ja Tjalie om zoveel geld weg te gooien. Je ziet, Tjalie, ik ben in Nieuw-Guinea gekomen met f 12,50 (5 ringgit). Ik zit hier al 15 jaar en heb nog geen enkele dag loon getrokken. Het is niet gemakkelijk om een 12 km van Manokwari te zitten in de oetan zonder buren. Als ik naar de distributie moet naar Manokwari: 2 x 12 km met een rugzak op je rug. Een ander zou zeggen: ga liever werken als klerk of wat anders. Het is geen waaghalzerij van mij maar je moet weten welke weg je inslaat; dan zal alles in orde komen”

M. M. F. DE KOCK

Kunt U het zich voorstellen? Met durf en ondernemingslust en vijf ringit op zak op middelbare leeftijd naar Nieuw Guinea. Met koppig volhouden en een rotsvast Geloof, weet hij zich een nieuw bestaan op te bouwen. Een lap grond met groenten en veel vruchtbomen: ramboutan, mangga, djerboek, langsep, blimbing. Ze vinden goede aftrek, het bedrijf begint te floreren. Pionier De Kock ziet de toekomst met vertrouwen tegemoet. En na 15 jaar komt weer die onzekerheid, die hij maar al te goed heeft leren kennen. Zijn landje met alle kostbare vruchtbomenbomen, een stenen huis en een kleine toko zal hoogstens een paar mille opbrengen. Wie wil het kopen? Nog is De Kock niet gebroken. Hij gaat naar Holland voor banjak geld. Hij zal het hier of misschien weer elders wel rooien, op zijn „oude dag“. Er zijn vele Indische pioniers als meneer De Kock, mensen die de pijnlijke val tussen „kade en schip“ voor de tweede maal aan den lijve ondervinden.

Hoe jammer dat wij met 10.000 lezers geen kans zien een instituut op te bouwen met voldoende fondsen om deze tragische gevallen de zo broodnodige hulp te bieden... Rt.

*

Hebt U niet de beschikking over propagandisten die genegen zijn tegen een kleine vergoeding 2 x 's maands TT aan huis te bezorgen tegen directe incassering van 45 ct. per ex., een soort colportage van sympathisanten, die wijken aflopen en een kartotheek aanleggen van geregelde afnemers? Ik denk hierbij aan het Leger des Heils met zijn „strijdkreet“.

H. Delmaar

Dit idee hadden wij ook en we hebben het keer op keer geprobeerd. Niemand voelt ervoor. Vooral in de winter straten aflopen, trappen klimmen, zuur aangekeken te worden door mensen die wat hebben tegen TT, enz. enz. Onder LdH-mensen ziet U ook nooit Indischgasten. Ook bij politieke, sociale culturele verenigingen of bedrijven vindt U geen Indischgasten, die zich met dit soort werk bezig houden. Vrouwen hebben het uit eigen wil nog het meest gedaan, maar ook nooit lang, omdat de huishouding after all teveel eist.

In het algemeen is het voor ons een bewijs dat ook de Indischgast die hoog opgeeft over assimilatie (en om die reden b.v. niets van TT of andere Indische ideeën weten wil) in werkelijkheid niet assimileert: voor geen enkel doel wil hij huis-bezoeken afleggen, vaste vergaderingen bijwonen, creatief werk pro Deo doen. Ik heb vrij intiem contact met allerlei

soorten Hollandse verenigingen (vak, cultureel, politiek, sociaal, religieus), maar in alle besturen en werkgroepen schitteren Indischgasten door afwezigheid. De uitzonderingen bevestigen de regel.

Nochtans: bij dezen inviteren wij iedereen, die er op uit wil op Delmaar's voorstel, te beginnen. Tweemaal in de maand een groot aantal „huisbezoekjes“ afleggen heeft toch wel aparte bekoringen. En U komt misschien achter veel leed, waarin geholpen kan worden. En misschien wint U nog veel vaste abonnees, die alleen een beetje mondelinge overreding nodig hebben. Proberen? Zou het niet leuk zijn tientallen malen na het aankloppen op uw „Woerda!“ „Préng!“ te horen? T. R.

*

Ik ben nu al vier jaren met grote tevredenheid en zelfs geluk abonnee van Tong-Tong, maar nog steeds weet ik geen antwoord op de vraag, waarheen dit werk leiden moet.

R. Groen

„Loop!“, zei Uilenspiegel, want alleen als wij gaan komen wij ergens aan. Met zitten en piekeren komen wij nergens. Tong-Tong is doodgewoon de stem van de Indischman, die gehoord zal worden zolang hij leeft. Deze stem is verder de levende ontkenning van de assimilatie- en „wegwerkings-gedachte“. Of Nederland wat van ons kan leren en pas na hoe lang, dat is een tweede zorg, maar zolang wij leven, zullen wij spreken. En wij kunnen spreken met trots op een goed leven, niet-waar? En vele waarden die in ons blad leven, steken met hoofd en schouders uit boven honderden waarden in normale bladen niet-waar? Strooi onvermoeid het kiemzaad uit. Een gedeelte zal vallen op de rotsen en verloren gaan; een ander deel zal zeker opspruiten en nog lang na ons zegenrijke vruchten afwerpen.

*

De spirit van Tong-Tong International

De heer J. Ingenluuff plaatste in ons nummer van 30 april j.l. een „Ting-Ting“, en vroeg daarin om adressen in Honduras en Costa Rica (U heeft het toch wel gelezen?). In de begeleidende brief schreef hij nog:

„Mochten er reacties en adressen komen, zo ligt het in mijn bedoeling om dan — op mijn kosten — naar die landen voor een bepaalde tijd een Tong-Tong op te doen zenden. Er komt dan voorlopig contact en wij moeten dan maar afwachten of er zich abonnees zullen opgeven. Het zou fijn zijn indien Tong-Tong ook daar contacten heeft“.

Wat een initiatief, lezers, wat een spirit! Zijn er ergens op de wereld Indische mensen, die nog geen Tong-Tong-abonné zijn, meneer Ingenluuff zal er wel voor zorgen dat ze het worden. Niet kletsen, doen! In een tijdschrift las hij over Indische Nederlanders, die naar Honduras emigreerden en daar zeer goed slaagden in de bananen-cultuur. Aangezien wij daar geen abonnees hebben was zijn plan gemaakt. Hij heeft goed gezien. Zelf een bereid man (30 jaar in de cultures, 5 jaar in Nw. Guinea, 3 jaar in Suriname en nog steeds kepingin naar de zon en bereid er naar toe te trekken!), heeft hij feilloos het begrip „Tong-Tong International“ aangevoeld. Waardevolle contacten leggen over de hele wereld, metterdaad helpen bij de opbouw van het „Huis met vele woningen“.

Djempol-teken voor meneer Ingenluuff van de staf van het Hoofdbouwwerk! Rt.

BIJ DE VOORPLAAT:

Er is maar weinig zo lieflijk, maar ook zo droefgeestig en zo symbolisch als een vogelmarkt. Tussen de stapels dode koopwaar is daar opeens het duizendstemmig gezang van een „waaiend zomerwond“, het schitterend palet van duizend bonte verenpakjes. Evenals alle eenwen door mensen gevangen worden en zich laten vangen, zo zullen ook alle eenwen door vogels worden gevangen.

Als we zo gadeslaan, merken we dat sommige vogels zich toch wel heel senang voelen. Alsof ze wisten dat de vrije wereld buiten de gevaren heeft van de kou, de kat, de slang en de moordenaar. Alsof ze vrijwillig van de vrijheid afstand doen in ruil voor koesterende mensenzorg. Maar we zien ook vogels die treurig zijn of voortdurend tegen de tralies op fladderen, omdat de roep van de vrijheid of een ver vaderland sterker is dan alle zorg. Dit geldt ook voor mensen. Zouden allemaal tevreden zijn met alle kooizorg? Zouden allemaal af te schrikken zijn met verhalen van gevaren elders? Laat ons over en weer niet dwingen; laat ons begrip en medewerking hebben voor elkaar. Wonderlijke Indische vogels, Tong-Tong hoopt voor U allen een juiste bestemming te vinden.

Foto voorplaat uit: „d'Oriënt“

tong tong

6e JAARGANG No. 22

Onafhankelijk Indisch Tijdschrift
Prins Mauritslaan 36 - Den Haag
Tel. 542.542 - Giro 6685

Verschijnt:

de 15de en 30ste van elke maand

Prijs: per nummer: f 0.50

per kwartaal f 2.50

per halfjaar f 5.—

per jaar f 10.—

Betaling geschiedt altijd VOORUIT

ABONNEMENTEN BUITENLAND
(per jaar):

Australië:

p. luchtpost: f 43.-; p. zeepost: f 15.-

Nieuw-Zeeland, Zd. Afrika, Brazilië:

p. luchtpost: f 33.-; p. zeepost: f 15.-

Nieuw-Guinea, Canada, U.S.A.:

p. luchtpost: f 27.-; p. zeepost: f 15.-

Suriname, Antillen:

p. luchtpost: f 21.-; p. zeepost: f 15.-

West-Europese landen:

p. luchtpost: f 15.-

Agente voor Canada: Mevr. E. le Sueur-

Zimmer, 1 Richview Side Road, RR 1

Islington, Ontario, Canada.

Agent voor Amerika: Roy J. Steevensz,

7919 Chatfield Ave. Whittier, Cal.,

U.S.A., tel. OX 8-8893.

Uitgave GAMBIR

Uitgeverij voor Oost en West

Onder redactie van

TJALIE ROBINSON

Zoekt op basis van de nuttige ervaringen in de Gordel van Smaragd nieuwe interesses in Nederland te wekken voor de Tropengordel

Niet Tong-Tong alleen waarschuwt

Ik citeer uit het „Alg. Dagblad“ van 1 mei: In Brussel eindigde zaterdag het vijfde congres van de Europese stichting voor cultuur. Tijdens het congres klonk een heel opmerkelijk geluid uit de mond van een Indiër, de in Oxford politiek en economie docerende dr. Ragbvanan Iyer. Deze jonge geleerde — hij is pas 32 — verweet de Europeanen van vandaag dat zij het Aziatische denken benaderen op veel te verwaande manier. En dat in een tijd waarin Azië Europa's kennis en ervaring weliswaar nodig heeft, maar waarin de Aziaten geen enkele behoefte hebben aan hooghartige bevoogding.

Het is juist de tactloze manier die „het Westen“ er maar al te vaak op nabouwt bij zijn hulp aan ontwikkelingsgebieden, die ongelooflijk veel onheil sticht. Er zijn gelukkig uitzonderingen, maar over het algemeen stuurt het Westen de verkeerde mensen naar de gebieden, die het gaat bijstaan. Of deze hulp ja of nee te verdedigen is, moge hier onbesproken blijven — als zij wordt gegeven, moet er tenminste intelligentie achter staan. En begrip voor de mentaliteit van mensen die wij willen helpen — en via de hulp vaster aan ons willen binden.

Dr. Iyer sprak in Brussel van een golf van anti-Europese in Azië.

Een golf die hem bang maakte. Amerika is dus kennelijk niet het enige land, dat bokken schiet: Europa doet het evenzeer.

Wij, Europeanen, gaan te veel uit van ons eigen denkpatroon, wanneer wij de achtergebleven gebieden gaan helpen. Wij verschijnen daar nog steeds — een begrijpelijke maar onverdedigbare en zelfs gevaarlijke rest van een verleden tijd — als hetzij de ex-heerser, hetzij de gulle oom, die het wel eens even zal opknappen. Wij lopen met grote laarzen door het tere porselein van een beschaving, die de onze vaak met stukken slaat en dan denken we, dat we voor de Westerse ideologie een prachtige voorpost hebben opgericht. De ontvangende Aziaten knikken beleefd tegen ons maar begrijpen er niets van. Als de milde gevers zijn verdwenen schudden zij het hoofd over zoveel dikbuidigheid. Dr. Iyer heeft, met het zelfbewustzijn dat met name Indische intellectuelen kenmerkt, deze gedachten stevig willen hameren in de hoofden der honderden Europeanen die in Brussel naar hem luisterden.

Men mag hopen dat iets van die woorden blijft. Anders zouden eventueel de bordjes over een paar decennia wel eens verhangen kunnen zijn.

*

Tot zover het bericht.

Terecht brengt Tong-Tong bij herhaling in herinnering dat zijn doel hoger ligt, en op een praktischer vlak, dan het verwijlen in sentimentele herinneringen aan een voorbijgane tijd. Terecht betoogt U telkens weer, hoe het complex van herinneringen, denkwijzen en idealen dat zijn ontstaan te danken heeft aan het historische huwelijk tussen de Lage Landen aan de Noordzee en de Gordel van Smaragd, zijn potentiële functies heeft. Het ligt maar aan ons om die functies te activeren, welke opbouwend zijn en niet te vervallen in de inertie van degenen die uit een soort „dé-pit“ vergeten willen, wat hun objectief bewustzijn moeilijk, en hun onderbewustzijn nimmer echt „vergeten“ kan; noch ook over te slaan naar, of te volharderen in, de houding van de „die-hard“.

Terecht dan ook heeft de Redactie van uw blad (of was het Tjalie R. sendiri?) een tijd geleden in TONG-TONG het denkbeeld geopperd om te trachten, het conflict tussen „onze“ beide landen op een voorzichtige wijze constructief te benaderen en te zoeken naar wegen die in de toekomst zouden kunnen

leiden naar een beter onderling begrip, alles buiten „de politiek“ om. Het is me niet bekend of dit denkbeeld inmiddels aan een realisatie is toegekomen.

Dit alles kwam me in de herinnering bij het lezen van bijgaande uitknipsels van artikelen, die beide in het Algemeen Dagblad hebben gestaan en de waardevolle raadgevingen bevatten van dr. R. N. Iyer.

De erfenis van eeuwen heeft nu eenmaal een stempel gedrukt op wat behoort heeft tot de vroegere „Indische gemeenschap“. Een (te) belangrijk deel van „de Nederlanders“ heeft die gemeenschap steeds beschouwd als één van de tweede rang. Het is de grote verdienste van Tjalie R., dat hij de strijd heeft aangeboden tegen dit wanbegrip, dat hieruit is voortgekomen dat men met eigen maatstaven ging meten, beoordelen en veroordelen, wat behoorde en nog behoort tot een enigszins andere orde. Het zal TONG-TONG, ondanks de gemaakte vorderingen op de weg naar een beter begrip, voorlopig toch moeilijk blijven vallen, door te dringen in de harten van zeer velen met zulke gefixeerde ideeën. Maar telkens zal zich een gelegenheid voordoen om die moeizame weg ietwat te effenen. Zo'n gelegenheid is er nu.

Dr. Iyer is althans in ons land in zover „onverdacht“ dat hij (voor zover ik weet) geen abonnee is van TONG-TONG, geen „Indische Nederlander“ en geen „spijtoptant“. Naar zijn stem zal men in Nederland luisteren. Hij is als geleerde van wereldnaam uitgenodigd en verschenen in Brussel en blijkbaar hebben zijn woorden daar indruk gemaakt. Het is geen schande min of meer onder zijn vlag varende en steunende op zijn prestige onze bijdrage te leveren in het moeizame proces van omvorming van denkwijzen en vooroordelen, die zo zijn vastgeroest, niet alleen in ons land, maar ook in vele andere delen van West-Europa.

Het Sovjet-blok werkt al jaren lang gestadig en — naar velen ons verzekeren — succesvol aan de opbouw van een anti-europese stemming in Azië (en elders). De USSR behoort tot twee werelden, Oost en West en het is daarom niet verwonderlijk dat zij de psychie van de Aziat beter kan aanvoelen en beïnvloeden dan de West-europeaan dat kan. Maar het Westen heeft ook groepen die qua afkomst en levenservaring tussen Oost en West staan. De lezerskring waartoe uw blad zich in hoofdzaak richt (ik zeg met opzet niet: de lezerskring van TONG-TONG) behoort tot die groepen en uit de positief-ingestelden daaruit KAN de bibit voortkomen waaraan het Westen ernstig gebrek lijdt... als het Westen zich van dat gebrek maar bewust kon worden.

Moge TONG-TONG zijn kleine bijdrage leveren tot die bewustwording. Het is hoog tijd!

MR. L. V. DOMPSELER

WIE LEENT?

In alle ernst en vriendschap
Tjalie privé f 2000,—? Het
komt zeker terug en er wordt
veel goeds mee gedaan. Geen
vragen, geen contracten - in
vriendschap en vertrouwen.

Zou het kunnen?

Twentsche Bank, Pr. Maurits-
plein 28 of Giro 6685.

OOSTERS CRYPTOGRAM

Geen modern Europese surrealistische tekening, maar een bij uitstek Oosters cryptogram, vervaardigd door A. I. Siegersma. Ook de Djojobojo-voorspelling is in zulke cryptogrammen neergelegd. Het ontstaan van zulke prenten is niet recht duidelijk. Men veronderstelt dat de tekenaar omdat hij óf niet volkomen zeker is van zichzelf óf bevreesd is voor een macht, die hem het zuigen zal opleggen, een mededelingsvorm zoekt die raadselachtig is en pas ná voltrekking van de voorspelde gebeurtenis uit de tekening verklaard kan worden. Siegersma is ondanks zijn Friese naam een door en door Indische jongen. Ook hij heeft over tal van gebeurtenissen in de wereld zo zijn eigen gedachten, maar hij kan of wil ze niet uitspreken. Dus kiest hij de cryptogram-vorm.

Misschien vertellen wij nog eens wat Siegersma met de tekening wil zeggen (zij heeft betrekking op belangrijke politieke gebeurtenissen en geeft (schalks) informatie over de identiteit van de tekenaar), maar ook zonder uitleg blijft zo'n cryptogram van een curieuze aansprekende kracht, vindt U ook niet?

SUARA - I.V.C.

Het laatste nummer van het orgaan van de Indische Vereniging Curaçao zag er weer voortreffelijk uit: zeven velletjes met zeer gevarieerde copy. Het aantal leden schommelt maar blijft op behoorlijk peil en de energie van deze leden op de meest uiteenlopende terreinen is werkelijk verbluffend: sociaal werk, sport, dans, muziek, spel, toneel enz. enz.

Wij zijn ervan overtuigd dat deze kleine Indische groep zich zal ontwikkelen tot een creatieve kern, waarvan de Curaçaose gemeenschap nog zeer veel vreugde en nut kan ondervinden. Poekoel toeroe, branie en ondernemende mensen! Honderden véél grotere Indische groeperingen in Holland kunnen een voorbeeld aan jullie nemen. Wij hopen vooral dat jullie spoedig de gelden bijeen krijgen om een „Community Centre“ te stichten, waar de Indische gastvrijheid de deur zal openen tot een regelmatige uitdraging van de vele voortreffelijke Indische waarden, die ook andere volksgroepen tot zegen kunnen zijn.

Terug van de „Tuin der Hesperiden”

Ik verliet Holland op 28 april bij guur weer. Binnen vijf minuten waren we boven het dikke wolkendek en zag ik de zon, die ik veertien dagen lang van dageraad tot avondrood zonder tawar genoten heb tot ik weer in het KLM-vliegtuig stapte in Madrid en de weersverwachting hoorde uitspreken: bewolkt; regenbuien, temperaturen tot 12 graden. Het wás zo.

Je komt dan van de Canarische Eilanden, welker historie teruggaat tot het fabelrijk Atlantis, waar Homerus en Sesostris van gewaagden als de Eilanden der Zaligheid, die die Herodotus noemde de „Tuin der Hesperiden” en Hesiodus de „Eilanden van het Geluk”. Van de geschiedschrijver Plinius komt de eerste aardrijkskundige benaming: Canarias, Eilanden der honden, Poeloe Andjing, omdat er zoveel prachtige grote honden leefden. Sindsdien hebben andere volken in voortdurende oorlogen het oorspronkelijke volk overwonnen en geregeerd. En zich ermee vermengd. Dat er behoorlijk geknokt moet zijn, mag blijken uit een andere naam voor deze eilanden: Tamaran: Land der Dapperen. Het is nu Spaans.

Zo, dat klinkt mooi.

We kunnen ook een tourist (Indischman) het woord laten, die ik daar ontmoette en er liever vandaag dan morgen weg wou: „Zeven hopen lava. Achterlijk. Niks te beleven” was zijn oordeel. Inderdaad zijn de zeven eilanden, waaruit de Canarische Eilanden hoofdzakelijk bestaan (het grootste is Gran Canaria; pl. min. even groot als de provincie Utrecht) droog. Lanzarote is zowat een woestijn; zo ook het zuidelijkste gedeelte van Gran Canaria. De eilanden zijn allemaal het groenst in het Noorden, waar de waterrijke wind vandaan komt, en groener hoe westelijker men komt. Het water wordt naarstig verzameld in grote reservoirs en met tact en zuinigheid verdeeld.

Als je wat beter toekijkt merk je dat alles niet zo kaal en droog is als je (na het waterrijke Holland) dacht. Het volk is enorm gesteld op tuintjes. Iedereen plant, zowel op zijn erf als aan de straten. De heuvels rondom de stad zijn allemaal beplant. Hoofdzakelijk: pisang, tomaten aardappelen, djagoeng. Overal groeien geraniums en O.I. Kers. Zowel hier als in Spanje is het „Leitmotiv” voor ontwikkeling: Arborea — agua — industria: bomen — water

— industrie. Iedereen plant mee. De staat beschermt de natuur en stimuleert het bouwen en verbouwen. De vooruitgang geschiedt met reuzenschreden. Reeds nu brengen de Canarische Eilanden niet minder dan 15% op van het Spaanse nationale inkomen.

Wie denkt dat hij hier gemakkelijk een stukje grond dat al kant en klaar begroeid is kopen kan voor weinig geld, is er glad naast. Uiteraard is iedereen die zijn eigen wereldje maakt heeft, er gelukkig mee en gaat niet gauw tot verkoop over. In Tenerife b.v., waar alles veel groener en weelderiger is is grond drie tot veertienmaal duurder dan in Gran Canaria en vaak voor geen geld te koop. Op onze eilanden vindt men zijn bedje dus niet gespreid. *Het bedje is er, maar men moet het zelf spreiden.*

De eilanden beleven thans het begin van een enorme „boom”. Er is een verbazingwekkend grote stroom toeristen naartoe. Hotels en flats rijzen als paddestoelen uit de grond. Elke meter grond daar zal in vijf jaar twintig tot nog veel meer waard zijn. Het leven is er goedkoop hoofdzakelijk omdat Las Palmas een vrijhaven is (er komt meer tonnage binnen dan in Hamburg!), maar ook omdat de Spanjaard er niets voor voelt om dag in dag uit te zweoegen als een paard. Hij houdt van zijn gemakje en zijn pleziertje.

Las Palmas (evenals heel Spanje) wemelt van de goedkope koffieboertjes waar iedereen zit zonder om zijn „stand” bezorgd hoeven te zijn, en waar altijd een prettige beschaafde sfeer heerst (geen juke-boxes of radio's, geen overmatig drankmisbruik).

Het klimaat in de Canarische Eilanden is wonderbaarlijk evenwichtig. De temperaturen schommelen tussen 19 en 25 graden, met maar schaarse uitschieters naar beneden of boven toe. Nooit hagel of sneeuw natuurlijk; nooit de hittegolven van b.v. Spanje. Dat komt door de warme golfstroom en het constante zeebriesje.

Toen ik uit Amerika terugkwam, gezeten van een groot aantal vooroorlogen, somde ik de redenen op die Amerika voor vele duizenden Indischgasten preferabel maakten boven Nederland. Men legde dit uit als anti-Nederlands. De discussie erover werd dus gestaakt. Maar de feiten zullen mij in het gelijk stellen: nog vele duizenden zullen naar Amerika emigreren, hoeveel kwaads er ook van Amerika gezegd wordt en hoeveel kwaads er ook is. In California zal een nieuwe grote en nuttige Indische gemeenschap groeien.

Nu ben ik uit de Canarische Eilanden en Zuid-Spanje teruggekeerd. Met even grote stelligheid durf ik te voorspellen dat vele honderden Indischgasten zich in de komende jaren in deze gebieden zullen vestigen. Het zal misschien langzaam gaan. Indischgasten zijn als Nederlanders vaak erg behoudend en voorzichtig, maar na de eerste schapen over de dam zullen er zeer vele volgen. Het uitspelen van voor en tegen heeft geen zin; leidt maar tot nutteloze ruzie. Als Tong-Tong kan meehelpen, wij zullen het graag doen. Laat de blijvers zich niet geoffendeerd voelen. De huis-mus is niet minder dan de glatik, maar gun ook de glatik zijn geluk. De overgang zal voor de een misschien moeilijker zijn dan voor de andere; een enkeling mag zich vergissen, maar velen zullen onder de zon duizendmaal gelukkiger zijn dan hier. AOW weg? Veel sociale zekerheden minder? Er zijn er genoeg die dit alles ruilen voor de zon tangoeng, de pisang-bomen tangoeng en de teboe tangoeng. En God is met ons allen.

TJALIE ROBINSON

Dit klimaat en de ijver van de bevolking om hun land op te knappen zullen het mogelijk maken dat de eilanden eens weer een Tuin van de Hesperiden worden. Ik twijfel er niet aan. Ik heb hier horen zeggen: er groeit een onafhankelijkheidsbeweging die wel eens gevaarlijk zou kunnen worden. *Niet waar.* Het onafhankelijkheidsgevoel van de Canariërs is even onschuldig als dat van de Friezen t.o.v. Nederland. Men zegt ook: de colons uit Algerije stromen er binnen en zullen onrust maken. Evenzeer *niet waar.* Het zijn vriendelijke, ijverige, bloemige eilanden met een dito volk. Spanjaarden zijn haast van nature welgemanierd. Vrouwen zijn „modeste”, wat meer en beter is dan preuts, fatsoenlijk of „manierenkenners”, n.l. een aangeboren zelfrespect. Daarom zijn er in Gran Canaria geen moderages en grillen. Vrouwen kleden zich conform hun persoonlijkheid en hebben eigen kapsel- en kledingkeuze. Men is nooit bont, opvallend of schaamteloos gekleed. Dat wordt duidelijk als men toeristen tussen Spanjaarden ziet. Men houdt niet van confectie-kleding. Mannen dragen maatkleding van uitstekende snit; altijd overhemd en das. Rondlopen in truien of bonte hemdjes is er niet bij. Men heeft geen baard nodig om er mannelijk en artistiek uit te zien. Kiosken en etalages weren tijdschriften met „blote” afbeeldingen. Fluiten naar meisjes en vrouwen is er niet bij. Nergens. In restaurants en op straat is geen „hard stare”: de van top tot teen aankijkerij. Er is geen no-zemerij.

Hoewel Las Canteras een vrij en open strand is waar letterlijk iedereen komt, ziet men geen stotende dingen. Vrijen op straat wordt niet gedaan. Dan noemt men mij maar ouderwets: I like this.

(Lees verder volgende pag.)

Zon, zee, bergen. Dit is Las Palmas; lijkt veel op Soerabaja (maar niet zo warm): in de lengteas gebouwd, gezellig druk. Drukke handels- en havenkwartieren. Twee mooie stranden. Villawijken, parken, koffieboeren, gemoedelijk, zonnig, zorgeloos leven.

(Vervolg van pag. 4)

Het levensprij ligt over de gehele linie lager dan in Holland. Men kan er duur leven als men wil (vooral in de touristenhotels en restaurants), maar het peil van de arbeider is ongelooflijk laag en nochtans goed. Mevr. Hilbing gaf o.a. de volgende cijfers (1 peseta is grofweg 6 ct.): aardappelen 4½ tot 8 pts. per kilo, rijst (Valencia) 13 pts. p.k., vlees het duurste 80 pts. p.k., vis van 6½ tot 40 pts. p.k., kip 40 pts. p.k., garnalen (worden enorm veel gegeten — men ziet kans van de „beroerdste“ vis de smakelijkste gerechten te maken) 5½ pts. p.k., eieren 2 à 3 pts. p. stuk, melk 7 pts. p. fl., brood (een groot Hollands) 7 pts. p. st., groenten niet zo veel en gevarieerd als hier, maar wèrkelijk smakelijker, klapper schaars te krijgen, cocos in pakjes in de winkel meer. Ik heb drie pasars bezocht in Las Palmas (overal waar ik kwam, bezocht ik de pasars). Groot, gezellig Indisch druk, vliegenvrij; artikelen geprijsd en onder controle, maar tawar mag wel. Rijden in de stad: per bus, elke rit kost 75 centimos, dus pakweg 5 ct. Bussen lopen aan één stuk door. Ze lijken op de Tan of Adambussen in Indië: rammelend, maar gezellig en goedkoop. Daarnaast een soort opelettes, de Pirata's, een beetje duurder. De Autobussen (guagua genaamd; spreek uit: wawa) en pirata's lopen ook buiten de stad letterlijk overal heen, prijzen navenant dus zeer laag. Van Las Palmas uit kan men de leukste en gevarieerde tochtjes overal heen maken voor „een appel en een ei“.

Wie voor zijn vakantie een tripje wil maken naar het eiland Tenerife, zal daar nooit spijt van hebben. De weg, die zich slingert langs de bergen (met voortdurend schitterend uitzicht over zee) doet denken aan de autoweg naar de Poentjak; ik bedoel de weg tussen de twee grootste plaatsen: Puerta de la Cruz en Santa Cruz. De laatste is de hoofdstad, gewoon een openbaring. De Piek van Tenerife is in de winter met sneeuw bedekt. Wie een beetje wil sneeuwballen kan daar zijn hart ophalen. Daal je weer af naar de vlakte, dan heb je gewoon weer zomer. Wonderlijk, ja? Puerta de la Cruz heeft naast de oude en onaangetaste schilderachtige stad een volmaakt nieuw en mondain touristencentrum met prachtige hotels aan de Avenida de Cristobal Colon; nachtvermaak, pompe en chique. In het dorpje kom je tot weldadige rust. Santa Cruz heeft een centrum als een metropool: Plaza de Espagne, waaraan een Hellendoornachtig restaurant, de Bar Atlantico, en daar schuins tegenover onder het lommer de Kioska Alameda, waar je de hele dag niet uitgekeken raakt aan het Champs Elysees-vetier voor in totaal aan verkoelende drankjes een pakweg 20 peseta's.

Sigaretten zijn overal goedkoop: de buitenlandse (Amerikaanse hoofdzakelijk) voor 60 ct. per pakje dat hier f 1.— kost, maar de

meeste Spanjaarden roken „ketèngan“: ze kopen hun sigaretten per stuk. Er zijn verschillende sigaretten fabrieken met eigen, de helft (tot meer) goedkopere sigaretten, die zeer goed smaken.

Helaas spreek ik geen Spaans (maar ik hoop die domme achterstand gauw in te halen; Spaans is de tweede wereldtaal!) dus werd ik op de pasars niet veel wijzer. Ik heb wel gezien (en bij kijkjes in keukens gemerkt) dat ook de Spanjaard van gekruide eten houdt. Op elke pasar heb je dus verkopers met veel soorten kruiden in beschuitblikken (net zoals in Indië), die lijken op ketoembar, djinten, enz. maar ik weet niet waar ze voor dienen. Evenzeer Indisch is het houden van vele soorten asinans. De staltes met asinans (olijven, augurken, vruchten, vis en vleessoorten) zijn altijd druk bezocht. Mannen en huisvaders

NESPANDA TOURS

Met een handjevol geld en zeer beperkte tijd zag ik me voor het probleem gesteld een bezoek te brengen aan de Canarische Eilanden en Zuid-Spanje met de taak er de beste en uitgebreidste INDISCHE voorlichting uit te halen. Uit de talloze gerenommeerde reisbureaux koos ik tenslotte Nespanda Tours (in Nederland vertegenwoordigd door Intraned), omdat de directeur een INDISCHE jongen is: Hans Goofers. De Indischman zoekt immers wat anders dan de doorsnee Europese tourist in het Zuiden zoekt. Ik kan zeggen dat de reis een volledig succes is geweest. Dat ik gezien heb en de persoonlijke contacten gemaakt heb, die voor mij het nuttigst en het aangezaamst zijn geweest. Dit is geen (overigens ongevraagde) reclame, dit is zelfs geen „ere wie ere toekomt“, maar de vaststelling van een logisch feit, dat in een Indisch tijdschrift vermelding verdient.

TJALIE ROBINSON

pasarren graag zelf. De vis-stands zijn net zo bont en gevarieerd als in Indië. Men kan kolossaal veel met vis doen, zelfs de kleinste visjes en onooijlijkste schelpjes. De vleesstands zijn net als in Indië: alles ligt niet gesneden en wel klaar. Men moet zelf „pilih“ en je ziet de vrouwen dus net als in Indië zelf knijpend met de vingers hun loeloper en limpah uitkiezen.

De tafel in Spanje kennende, ben ik ervan overtuigd dat de Indische tafel het daar zeer goed zal doen en iemand, die een Indisch-Chinees restaurant opent, zal er goede zaken maken. Er is daar namelijk nog steeds zo'n

(zie verder pag. 15)

Het „Plan-van-Santen“

Ik ben wezen kijken naar het stukje grond, waar straks „het Indische dorp“ van Van Santen zal komen. Hoefde niet. Toch gedaan.

Om het Niets te zien, waar straks het Iets uit groeien zal. Kale beweging in een dorre streek. Zoals elke stad en elk stadsdeel begint op een lege, dorre vlakte. Afgelegen. Sepi. Vlakbij een kaap, waar het goed vissen is, naast een klein strandje met een vissersdorpje. Twee wroengs, waar ik natuurlijk ben wezen praten. Net zulke arme wroengs als achter Pondsoktina of Wroengdjengkol of zo. Toen ik vertelde dat er een dorpje zou komen met veel kopers: brood, rijst, melk enz. enz., lichten de ogen op „We zullen alles inslaan wat men wenst!“

Dat spaart straks dus heel wat ritten naar de stad, want dat is nog een dikke 40 minuten rijden. Van „jullie“ dorp gaan er maar een paar bussen naar het dichtbijzijnde dorpje, een lieflijk gehucht dat Telde heet. (Kata-nja: gampang mendapet baboe-baboe di sitoe)

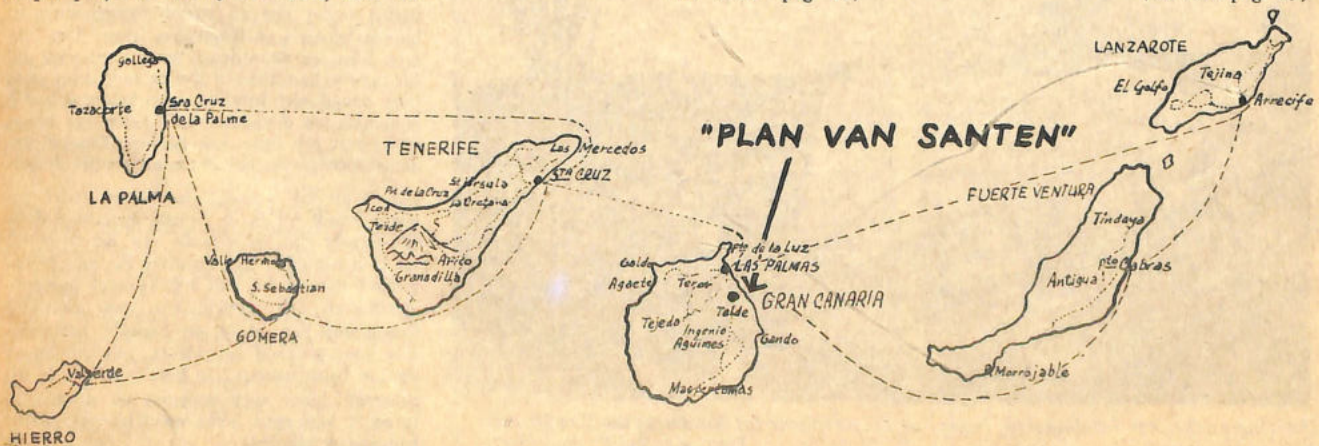
Vandaar banjak bussen naar de stad. Tussen Telde en „jullie dorp“ in, dus evenwijdig aan de kust ligt al de „Autopista“, de geweldige strada, die straks het zich snel ontwikkelde Zuiden langs het vliegveld Gando zal verbinden met Las Palmas. Als die weg klaar is, zal je nog eens wat beleven, want de gronden langs die weg. Maar „jullie dorp“ ligt lekker buiten schot aan die kaap, al zal het hele gebied van de komende „boom“ mee profiteren.

Heb kennis gemaakt met de bouwer, Don Virgilio Suarez Almeida, directeur-eigenaar van een van Las Palmas' grootste bouwmaatschappijen, Intraconsa, van ettelijke fabrieken en handelmijnen, een kandjeng besar en „a perfect gentleman“, met wie ik erg openhartig heb gepraat. Eén ding is zeker: hij beduvelt niet. Alleen kent hij óns nog niet zo goed; weet nog niet hoe verwend wij zijn. Hoeveel we nog zullen mopperen. Hij zorgt voor de bouw van de huizen, aanleg wegen, waterleiding en licht (er is butagas) en voor een grondlaag over de kale kuststrook heen. Ga verder zelf je gang maar en maak net zo'n mooi dorpje als alle Canarians. Oud en versleten? Je kan er wéér leven!

Heb ook kennisgemaakt met de Ned. consul, Meyers, Indische jongen, praktisch zijn leven lang al daar. Sympathiek en korrekt mens.

Vriend van Suarez. Hoop dat de Indische „landverhuizers“ flink zullen doorzetten. Dat ze zoveel asem, kenari, pandan sereh, siem, patee, zullen weten te planten dat er een „Klein Indië“ ontstaan kan. Kunnen wij het nog? Met de leus waarmee Tong-Tong gegroeid is, Poekoel Teroes? Als alles doorgaat, selamat djalani!

(zie ook pag. 15)

MOED, BELEID, TROUW

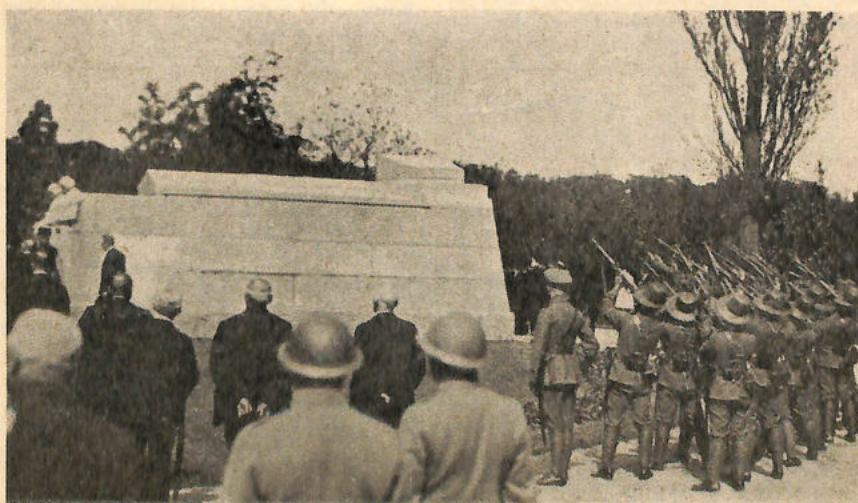
Johannes van Heutsz, 9 juni 1927

„.....En, Kromodikoro¹⁾, wanneer je daarginds, In het land dat Hem baast had vergeten, Aan het graf van den grootsten bestuurder zult staan, Dien Indië ooit heeft bezeten; En aan dat graf dan tenslotte waardeert Dát, wat men vergat bij Zijn leven: Breng dan, met je makkers, dat stille²⁾ Saluut, Dat méér dan 'n woord is gebleven!”

Aanvankelijk scheen het, dat zij gelijk kregen, die beweerden, dat in de jaren 1926 en 1927 daden als die van Van Heutsz maar liever niet moesten worden gereleveerd. In bepaalde Nederlandse-kringen, echter helaas ook in Nederlands-Indische, was er een soort huivering te constateren geweest tegenover de feiten van onze historie. Men heeft gezegd: laten we toch angstvallig waken voor het openlijk waar-

¹⁾ Korporaal Kromodikoro, Ridder der M.W.O. 4e Kl. en deel uitmakende van de deputatie van het Indische Leger.

²⁾ Oprichting medegegeven aan Kromodikoro door M. H. Du Croo, Kol. b.d. KNIL, beter bekend misschien als Abraham Exodus.

Het vuur-peleton van het Ned.-Ind. Leger lost een salvo over het monument van Van Heutsz. Foto uit: „Indië”, juni 1927.

deren van Van Heutsz als krijgsman! We mogen spreken over deze man als Landvoogd, als mens, als staatsman zeker, — en men voegt er dan nog goedgunstig aan toe, dat Van Heutsz op die terreinen een groot man is geweest. Maar Van Heutsz de krijgsman, de soldaat, de generaal... hij moet nu maar blijven rusten. Je zou zo licht het gevoel van de Inlander kwetsen, weet ge... Zo dachten velen toen ter tijd. Hoeveel te meer nu! Toch durft Tong-Tong het aan, gedachtig aan ons devies, een Saluut te brengen aan een groot krijgsman een groot soldaat, een groot generaal!

Wij denken dan aan de geste der Atjehers, die zijn borstbeeld verborgen voor de Jappen en eerst na hun nederlaag deze weer aanboden aan een KNIL-officier, de overste A. Doup, hoofd Ned. gravenstichting in Indonesië, die zich in mei 1951 naar Atjeh begeven had voor zijn laatste bezoek aan Peutjoet. En zie onder grote belangstelling der bevolking, en met bloemen overladen werd het borstbeeld ingescheept en later naar Nederland overgebracht, waar het een plaats vond in het Kon. Mil. Invalidenhuis op Bronbeek. Het Atjehse volk eerde zijn dappere tegenstander!!! Officieren en minderen rukten gaarne met hem uit, omdat hij, zoals Jan Fuselier zeide, je evengoed uit, als in het vuur wist te brengen. Zie, dat waren de tributen di men hem gaf, ongevraagd en komende van twee onverdachte zijden! Nimmer gaf hij een opdracht, die hij niet zelf bereid was uit te voeren!

Van Heutsz was een persoon, die een ieder, hetzij militair, burger ambtenaar of civiel persoon, dwong tot bewondering. En zij die veel met hem in aanraking kwamen, vereerden hem met grote trouw en aanhankelijkheid, hoog en laag. Ofschoon hij als Civiel en Militair Gouverneur van Atjeh zeer bijzondere bestuurs-talenten aan de dag legde, en als G.G. blij gaf een goed regeerder en staatsman met ver vooruitziende blik te zijn, toch ligt naar ons voorkomt, zijn betekenis nog meer op militair-krijgskundig dan op politiek-economisch gebied.

Wie denkt hier niet aan zijn eerste dagorder, welke hij in mei 1898 tot de expeditionaire troepenmacht in Pidië richtte: „Wij zullen de oorlog voeren alleen tegen personen, die

(Lees verder volgende pag.)

Generaal Spoor, 25 Mei 1949

De copy-map voor dit nummer doorbladerend, valt mijn aandacht op het „in memoriam” voor Generaal van Heutz, en automatisch schiet een andere generaal in mijn gedachten, Generaal S. H. Spoor, die op 25 mei 1949 plotseling overleed.

En mijmerend gaan de gedachten verder naar die andere generaal Berenschot, die ook in het uur van de hoogste nood van ons weggerukt werd. En ik sta verbaasd dat het juist *generaals* geweest zijn die in die lange rij van uitnemende verdienstelijke figuren het meest tot onze verbeelding gesproken hebben, en die nog zeer lang na hun dood in de herinnering blijven voortleven als mensen met uitzonderlijke karaktereigenschappen.

Generaals plegen wij te omgeven met gedachten aan oorlog en dood en geweld, strenge krijgstuich en pompeuze parades. En juist deze generaals vallen op door hun hogen menselijke eigenschappen. Denkend aan generaal Spoor zie ik op de eerste plaats een mens met ontzaglijk verantwoordelijkheidsgevoel en nimmer aflatende ijver om deze verantwoordelijkheid te dienen, een gentleman, een mens met zelfrespect en respect voor anderen. Hij was *absoluut* onbevreesd. Het uniform van generaal paste hem „van binnen en van buiten”. Hij was één van die wonderlijke figuren die door vriend *en vijand* gerespecteerd werd. Soms vraagt men zich af: waarom worden de besten onder ons zo wreed weggenomen en blijven knoeiers en leugenaars leven? Het lijkt erop alsof er voor deugd geen verdienste is! En opeens beseffen wij dat er inderdaad voor hoge deugd geen betaling, geen beloning nodig is, omdat de deugdzaamheid zelve het hoogste is wat een mens kan hebben. Daarom zal deugd steeds weer inspireren tot nieuwe deugd.

Het is als een vaandel dat in een strijd gevoerd wordt tot in de heetste gevechten door een drager die de waarde van het symbool weet en het dient met de inzet van zijn leven, wetend dat als hij valt het vaandel opnieuw opgenomen zal worden, enz. enz. Generaal Berenschot had altijd de hoogste bewondering voor generaal van Heutz, generaal Spoor op zijn beurt vergat „De Beer” nooit. Als wij generaal Spoor niet vergeten en durven te leven in zijn geest, mijn waarden, geen nacht kan ons verslinden!

T. R.

(Vervolg van pag. 6)

met de wapens in de hand zich tegen ons verzetten. Wij zullen optreden als beschermers van alle goedgezinden, van de have, het goed en de eigendommen van de gehele bevolking. Dan zal, wanneer de oorlog tot een einde zal zijn gebracht, het volk zich met vertrouwen en zonder wrok aan ons gezag onderwerpen, omdat wij zijn bezittingen gespaard en onaangeroerd hebben gelaten. En dat hij juist had gezien, moge de geste bewijzen van de Atjehers met zijn borstbeeld. Ere wie ere toekomt!

De begrafenis die plaats had vanuit het Koninklijk Paleis op de Dam, was een groots gebeuren, dat duizenden en duizenden mensen had aangetrokken, die langs de weg welke de stoet zou volgen, stonden opgesteld.

En zie, het Hollandse Volk, begrijpende wat deze begrafenis betekende, stond zwijgend met ontbloot hoofd wanneer de stoet voorbij kwam en... strooide losse bloemen. Zo werd Van Heutsz ten grave gedragen, kwam een waarlijk groot Nederlander weer thuis! Nog eenmaal had zich het grootste epos van de pacificatie van de gehele Indische Archipel zich voor de ogen der toeschouwers ontvouwd, om dan te verzinken in de mist der tijden... voorgoed.

In een voorwoord van de hand van P. J. Gerke, oud-Gouvernements-Secretaris, bij het bekende boek „Marechaussee“, vraagt hij zich af: „Moet het altijd de walvisvaart zijn op Nova Zembla? Staat de tocht van Van Daalen niet veel hoger?“

Ja, waarom? Kunnen wij onze kinderen niets anders aanbieden uit de vele glanzrijke daden van het KNIL? Van Toontje Poland, Van Heutsz, Swart, Drijber, Schmidt, Veltman, Darlang, Graafland, Christoffel, Kaniesz, Heijnen, Marks, Mosselman, Pongob, Enoch, Kromodikoro, ach en nog zoveel anderen, teveel om ze hier op te noemen... Ja, waarom?

J. C. H.

INDONESIË.

Nog vóór 17 augustus en hoogstwaarschijnlijk in de maand juni is in Indonesië een ernstige crisis te verwachten, aldus verzekeren ons eigen waarnemers. U weet dat wij ons nimmer bewogen hebben op het gebied van voorspellingen of „wishful thinking“ t.a.v. Indonesië. En ook nu weten wij niet welke gebeurtenissen en welke machtsverschuivingen zich precies zullen voltrekken. Dat het Land dat wij Liefhebben veel leed te verwerken zal krijgen, is echter duidelijk voor een ieder, die de ontwikkelingen van de laatste jaren met aandacht heeft gevolgd.

Dit leed zal ons niet onberoerd laten. Ook de grootste anti-Soekarnist zal bewogen zijn door het wee dat het beste en de besten daar wedervaart en zal wedervaren. Misschien weten wij het niet, maar er zijn in de achter ons liggende jaren ook goede dingen gebeurd in Indonesië. Onze pers heeft zich over het algemeen uitgeput in het (vaak met leedvermaak) opsommen van alleen nare zaken. Maar wij, die er lang geleefd hebben, weten dat er ook goede dingen gebeurd moeten zijn en zich nog steeds ontwikkelen.

Zullen wij bij snel veranderende toestanden goed kunnen begrijpen, juist kunnen oordelen, juist kunnen handelen? Ik ben bang van niet. Wij zijn bitter slecht op de hoogte. Veel van onze opvattingen zijn schrikbarend verouderd. Wij kunnen veel goeds doen, maar ook veel bederven.

Als wij maar goed blijven beseffen dat zakelijk zijn niet genoeg is, maar kennis van zaken, begrip voor andere zeden en gebruiken, inzicht in andere cultuurontwikkelingen, en geduld de juiste wegen zijn tot succesvolle ontwikkeling overal ter wereld. En dat wij waakzaam moeten blijven, waakzaam, waakzaam!

T. R.

Aan de Adspirant-Aandeelhouders v.d. N.V. Tong-Tong

Zeer geachte Ge-interesseerden,

Op 31 januari zijn wij met een kleine groep bijeengekomen ter kennis-making. Nu zijn wij dan eindelijk zo ver, dat de oprichtingsakte kan worden gepasseerd en de concept-statuten kunnen worden ingezonden voor het verkrijgen van de Ministeriële Verklaring van geen bezwaar.

Het heeft wel wat lang geduurd vóór e.e.a. zijn beslag heeft gekregen, maar in het belang van de zaak leek het ons raadzaam het Accountants kantoor Brinkman & Koster, Groothof & Bos te 's-Gravenhage voor advies in te schakelen.

Verder moest een Raad van Commisarissen worden geformeerd om voor de eerste maal op te treden en in de statuten te worden opgenomen.

De volgende personen werden door ons aangezocht en hebben zich bereid verklaard om in het Bestuur zitting te nemen n.l.:

J. H. van der Laan — Oud President van de Factorij der Nederlandsche Handelmaatschappij te Batavia.

Jhr. F. A. de Kock — Directeur ener naamloze vennootschap.

Mevr. Jnkvr. X. E. de Cock-Birsak.

K. D. Mahieu — Ambtenaar Ministerie Buitenlandse Zaken.

H. Lamster — Oud Agent Nederlandse Handelmaatschappij in Japan.

Wij Tong-Tongers kunnen ons gelukkig prijzen een dergelijk deskundig en representatief Bestuur te hebben kunnen samenstellen.

Wij moeten echter nog een belangrijk gegeven van U ontvangen en dit is het geplaatste en gestorte aandelen kapitaal.

Mogen wij derhalve thans definitief van U vernemen met welk bedrag U wenst deel te nemen in de N.V. Tong-Tong?

Daartoe treft U hieronder aan een inschrijfformulier.

Wilt U zo goed zijn dit volledig in te vullen en te ondertekenen en — kan het zijn omgaand — te retourneren?

Wilt U uw blad ongeschonden bewaren dan kunt U uiteraard de tekst ook overschrijven.

Zodra wij uw formulier terug ontvangen hebben, kunnen wij het totaal van het gestorte aandelen kapitaal opmaken, waarna de oprichtingsakte kan worden gepasseerd.

Het antwoord van de Minister kan een maand na de indiening worden verwacht. Als officiële oprichtingsdatum van de N.V. Tong-Tong hadden wij ons 1 juli gedacht.

Op aanvraag kunt U ter kennisneming een exemplaar van de concept statuten zoals deze aan de minister zullen worden ingezonden, toegezonden krijgen.

Met dank bij voorbaat tekent gaarne,

Het Initiatief Comité

N.V. TONG-TONG

Inschrijvingsbiljet

Ik schrijf

Wij schrijven hierbij in op:

aandelen à f 50.— van de N.V. TONG-TONG.

Naam :

adres :

woonplaats :

Het bedrag

is heden gestort

zal vóór 30 juni 1962 gestort worden bij de Twentsche Bank, Kantoor

Prins Mauritslaan Den Haag, grono. 1417 P.M.P.

Handtekening

1962

JOEKIE BROEDELET

Reizen is haar lust en haar leven

Een van onze meest bereisde actrices, zo noemde kortgeleden de Telegraaf haar. Joekie Broedelet, zo zoetvloeiend is haar naam en zo jong klinkt haar stem door de telefoon, als ik haar opbel, dat ik denk met een jong meisje te maken te hebben. Ja, zo treurig is het met mijn schouwburgbezoek gesteld, dat ik haar niet eens van de planken ken! En als ik dan ervaren moet, dat zij de moeder is van Remco Campert sta ik verbaasd.

Joekie Broedelet is Indisch. Daarvan is ze overtuigd, vertelt ze me. Hoewel Grootmoedertje lief, die dit Indische bloed in de familie inbracht, het daar nooit speciaal over heeft gehad. Maar de confrontatie met Indië („veel te laat” zegt ze „anders had ik daar beslist veel langer geweest en het liefst was ik er gebleven”) was voor haar een herkenning, een volkomen vertrouwde thuiskomst.

Dochter van de bekende toneelschrijver Johan Broedelet, heeft Joekie van haar vader het schrijverstalent geërfd, dat naar voren springt in haar in de Ooievaar-reeks verschenen vertellingen over haar reizen: „Je neemt jezelf overal mee”.*) En daar ze zes tournees maakte naar Indonesië (waarvan drie met Cruys Voorbergh, voortreffelijke gids bij het opsporen van allerlei bijzonderheden van het land) heeft ze daar heel wat herinneringen aan. Zoals ze ook in dit boekje doet, vertelt ze er heel graag en uitgebreid over. Als ze begint raakt ze er haast niet over uitgepraat. Hoewel ze in de West, waar ze ook vele malen was, het ook heerlijk heeft gehad, voelde ze daar toch niet die achtergrond als waardoor ze in Indië getroffen werd. „Daar vibreert iets van eeuwen,” zegt ze. „Je voelt er je nooit eenzaam, je bent nooit alléén”.

Tijdens haar laatste tournee, in 1957, was ze in Padang Pandjang, waar nog de officierswoningen stonden, in één waarvan haar grootvader gewoond had toen hij er in de zeventiger jaren 's Konings wapenrok droeg en de schone Adriana Kervel tot zijn bruid maakte. En ze laat me een oud document zien uit het jaar 1896, een speciaal voor de zilveren bruiloft van haar grootouders vervaardigde „Jool- en Fuifkrant” van vier volle grote pagina's, die behalve een „algemeen overzicht” over de jonge jaren van het zilveren paar, vele „advertenties” bevat, welke in studentikoze termen gesteld de verschillende feestelij-

lijkheden ter ere van deze gebeurtenis aankondigen. Er valt uit te lezen hoe de jonge, onstuimige luitenant de veelbegeerde Adriana Kervel op een groot bal („geen zogenaamde Hondenbruiloft, maar een schitterend feest, Padang Pandjang waardig”) wist te veroveren. „Hun engagementstijd was een zoete droom van maneschijn en rozengeur, bloemen en kussen, kwee kwee en katjang goreng. In de romantische maan-nachten hielden zij rendez-vous onder een eenzame klapperboom en aten glibbertjes uit een pisangblad en snoten in één zakdoek. Jacob was de gelukkigste der stervelingen en zijn geluk zou volmaakt geweest zijn, als zijne toekomstige schoonmama, die het als ene echte schoonmoeder niet erg op haren schoonzoon begrepen had, hem maar niet altijd op zuurkool trakteerde...”

Dit laatste wagen wij op psychologische gronden in twijfel te trekken. Immers zuurkool in die tijd, toen er van een „Europese tafel” wel nog niet veel sprake zal zijn geweest, duidt dat er juist niet op dat de Indische schoonmama haar a.s. schoonzoon de „totok” eens echt wilde plezierien? We zullen ons hier nu niet verder in verdiepen, en keren naar de kleindochter terug. Haar intense beleving van de natuur, de grondige observatie van het volk, voor ons die er zoveel langer zijn geweest brengen deze gelukkige herinneringen, en we constateren: ja, zó was het.

We zien de kleine frêle Chinese kapstertjes vóór ons, als ze schrijft: „Twee uiterst smalle Chinese meisjes sprongen als vlindertjes om mij heen. Ik vraag mij zo dikwijls af bij Chinese jonge mensen, waar ze toch al die inwendige organen, die in de doktersboeken staan, kunnen bergen. Eén waste mij met smalle pidjit-vingertjes en vroeg toen met een schel stemmetje: „Wilt U uw haar niet omhoog dragen, op zolder?...” En zo lezen we

Joeki Broedelet op het „koraal” van een Curaçaos huis.

ook vele rake typering en deze zijn met zoveel liefde en sympathie voor dit land en zijn bewoners neergeschreven, voor dit land van herkomst, dat wij haar de kleine onvolkomenheden op enkele ondergeschikte punten, en ook in de spelling, gaarne vergeven. Zo b.v. als zij het over „latjesluiken” heeft (op zich een heel aardige vondst) als wij „jalouzieën zouden zeggen, en als zij van „jalouzieën” spreekt als wij het over „krees” zouden hebben.

Als ze ons over haar verblijf op Bali vertelt, zien we alles voor ons, als waren we er zelf bij. „Thuisgekomen gaan we ons baden met het water dat 's-morgens door waterdragers uit de kali gehaald is en dat ze daar zwoegend met een juk over de schouder gebracht hebben. Als je dat water over je heen staat te gieten, besef je, dat het ongetwijfeld een zeer onhygiënische daad is waarvan je de vreselijkste ziektes kunt oplopen; maar wie wordt er nu ziek in het paradijs? Verfrist

*) Ooievaar no. 112: Je neemt jezelf overal mee. Prijs: f 1.50.

(Vervolg op pag. 21)

15 Juli 1896.

FEESTNUMMER.

DE BRUILOFTSKREET,

anarchistisch socialistisch pretmakersblad

ONDER REDACTIE VAN

JOOL, FUIF & Co.

verschijnende nu en elke 12½ jaar op iedere bruiloft van

JEANNE EN JACQUES.

Motto: En ik heb nog nooit zoo'n lol gehad!

Proclamatie.

wijzen, dat Z.B. nooit aan de socialistische lading van een huwelijksfeest werd toevoeging, want wij bij een zilveren huwelijksfeest, dat wij niet alleen maar een feest van de Voorbergada hou-

gutenwee gelieven te, zoals wij wel bij uitdruk-
caterwenke best.

Tis word van erg dat zijn bijeen van
Jacob met de Hoede Hand lang naar
die van de Voorbergada hou-

op te schepen en weten of de kleinsten
hellen, dat zij door hunne broederskren-
ken en behoudende drinkplagen welka een
vermaandheid door geheel Nederland ind-
w v. Henna avuuren grenzen
doch co-don mo-

De Bruiloftskrant, uitgegeven ter gelegenheid van het 25-jarig huwelijksfeest van Jacques (Jacob) Broedelet en Jeanne (Adriana) Kervel in Hilversum.

Links: 't Even ingehouden schelmse lachje, waarmee de charmante Adriana Kervel in het leven blik, en de fiere houding, zij kunnen een duiding zijn van haar afstamming van de stoere Hollander, die de zeeën bevarend naar Indië kwam, en de tengere vrouw uit het trotse volk van b.v. Nias, die hij daar tot zijn gade nam.

Journalistieke Totems en Bonzen

UIT EEN VERSCHONKEN BEZIT EN EEN VER VERGANE TIJD (9)

Muze, verbaal van de man, die, veelervaren, gedurig sloeg uit de koers. Van veel mensen en steden bij zag en verkende hun landaard, veel ook leed bij aan kommer, moeite zich gevend om eigen behoud en der makkers terugkeer. Toch, hoe naarstig hij streefde, bij mocht niet redden de manschap. Immers, zij gingen teloor door hun eigen vermetelen moedwil.

Misschien heeft u het al herkend. Het zijn de eerste regels van Homerus' „ODYSSEE", in de dichterlijke vertaling van P. C. Boutens (1937). Maar ik had hetzelfde kunnen schrijven — al was het dan ook niet zo fraai — nu ik ertoe overga, u te vertellen over Dominique Willem Berretty.

„Veelervaren" was hij, toen de goden hem, 44-jarige, geheel onverwacht tot zich riepen. „Gedurig uit de koers" zou betrekking kunnen hebben op zijn zes huwelijken. En „zij gingen teloor" zou dan slaan op het vergaan van de „UIVER" aan de vooravond van het Kerstfeest, op 20 december 1934.

Ook ik mag, met de mij overigens niet eigen bescheidenheid, zeggen, dat ik veel mensen en steden verkende. Maar, zonder enig voorbehoud verzeker ik u, dat Berretty de merkwaardigste, de grootste, de edelmoedigste man is geweest van alle die ik gekend heb.

Hij stamde uit een zeer bescheiden gezin, een der tien kinderen van een Pandhuisbeheerder in Lampoe Jangan, een arme wijk van Djocja. Op 20 december 1959, vijftienvintig jaren na Beretty's dood bracht ELSEVIER een herdenkingsbijdrage waaraan ik het volgende ontleen:

Een Indo-Europese vader en een Javaanse moeder. Die moeder behoudt zijn diepe genegenheid. Als hij, verrassend snel, tot roem en macht en rijkdom is gekomen, houdt hij haar steeds bij zich. Zij blijft ook dan, in elk gezelschap, sarong en kabaja dragen. Ze neemt, waar hij ook is, haar rieten mandje met Indische vruchten mee. Ze spreekt nauwelijks enig Nederlands.

Als ik de WINKLER PRINS opensta op BER, lees ik:

Na zijn schoolopleiding in Djokjakarta, trad hij in dienst der posterijen, maar werd weldra journalist, waarbij hij zich spoedig door grote bekwaamheid en ijver onderscheidde. Nadat hij enige grote reizen had gemaakt, o.a. naar Japan, richtte hij het nieuwsagentschap ANETA op. Het is aan zijn energie te danken, dat deze instelling snel van groot belang werd voor het Indische dagbladwezen, en dat een seindienst tot stand kwam, die nog dagelijks (dit werd geschreven in 1948 - L. F.) berichten over Indië aan Nederland en Engeland en aan de gehele wereld indirect doet toekomen en de Indische pers van het wereldnieuws voorziet. Daarbij trachtte hij een band tussen de dagbladen in Nederlands-Indië tot stand te brengen en te behouden.

In de ENCYCLOPAEDIE VAN NEDERLANDSCH-INDIE (2e druk, zesde deel, pagina 654) lezen wij, onder het hoofd „ANETA" — en het lijkt mij gewenst, deze officiële inlichtingen te kopiëren als startpunt voor mijn verhaal:

N.V. Algemeen Nieuws- en Telegraaf Agentschap „ANETA", opgericht door Dominique Willem Berretty, directeur, op 1 april 1917, in een hoogst bescheiden lokaaltje in de Binnen Nieuwpoortstraat te Batavia, later naar een iets groter vertrek in de Kerkstraat. En nog weer wat

later verbuisd naar de bovenstad, Paser Baroe, tegenover het Hoofdtelegraafkantoor, welke weder verlaten werd.

Bouw van een eigen kantoorgebouw van drie verdiepingen, dat op 4 december 1920 officieel werd geopend en in gebruik genomen, schuin tegenover het Hoofdtelegraafkantoor te Weltevreden.

In 1917 werd begonnen met een kleine telegramdienst, hoofdzakelijk betrekking hebbende op Indische en Hollandse nieuwsberichten. Het duurde niet lang of

FEUILLETON DOOR

ANETA betrok REUTER onder zijn diensten, van onschatbaar belang in die woelige en roerige dagen.

Daarna wierp Berretty zich met volle kracht op radiografische nieuwsvoorziening via Bordeaux, Rugby, Nauen en andere wereldstations. Hiertoe werd een complete en modern uitgeruste radio-ontvangstafdeling op de bovenverdieping van het gebouw ingericht. Intussen was ook de Haagse vertegenwoordiging (in de Molenstraat - L. F.) van een dusdanige omvang geworden, dat een groot kantoor (op de Plaats naast de Gevangenpoort - L. F.) moest worden betrokken.

De gehele grote-dagbladers en het voornaamste deel van de provinciale pers abonneerde zich op de uitvoerige telegramdienst uit Indië, welke oorspronkelijk circa 3000 woorden per maand omvatte, doch spoedig werd uitgebreid tot het twintigvoud daarvan.

In 1928 slaagde Berretty erin, de bladen te verenigen in een Nederlands-Indische Pers-Associatie, ten doel hebbend de bevordering van de zakelijke persbelangen.

Tot zover uw, en mijn thans, encyclopedische kennis. In nieuwe spelling overgezet.

De aanvang van de fantastisch hoge vlucht, welke ANETA genomen heeft in enkele jaren tijds, Berretty heeft hem te danken gehad aan zijn zwager Becker.

Men schreef 1917. Geallieerden en Duitsers lagen nog onwrikbaar in de bloed- en modderkuilen voor Verdun; de Duitse onderzeeërs bestookten heviger dan ooit de schepen op alle wereldzeeën. En geen sterveling zag hoe en wanneer het eind van de eerste wereldoorlog zou komen, ruim een jaar later.

Becker, die Eugenie Berretty gehuwd had, een van de knapste zusters van Dominique, vroeg en verkreeg zijn ontslag bij John Peet, een importeursfirma in Soerabaja, bij wie hij enkele jaren in dienst was geweest als reiziger. Hij trok naar de hoofdstad, waar hij aan de deur klopte van het „hoogst bescheiden" lokaaltje, waarin zijn zwager speelde met dromen van grootheid. Want hij had een lumineus doch stoutmoedig idee, die jonge Becker.

John Peet bezat, naast zijn importhandel, het agentschap voor Nederlands-Indië van... REUTER, dat hem, zonder veel ervoor te doen, geen windeieren legde. Becker nu stelde Berretty voor, dat deze hem naar Londen zou zenden om daar te trachten het REUTER-agentschap te veroveren voor ANETA.

Voor grootse denkbeelden had Berretty altijd oren. Hij zorgde voor het geld voor de reis, tikte en ondertekende een volmacht. En zes weken later, om de Kaap, zat die David Becker tegenover de Goliath REUTER en bracht hem aan het verstand, dat het toch al te gek was, dat 'n REUTER in die archipel van wereldformaat Insulinde vertegenwoordigd was door een importeur van koekejes, whisky en zijdes, die niets ervoor deed en slechts de aardige baten opstak.

Aan het hoofd van het REUTER-bureau stond in die dagen Mr. Jones — na de oorlog is hij als beloning voor zijn goede diensten, geridderd geworden met de titel van Sir — en deze grootmachtige beaamde ten volle de argumen-

(Lees verder pag. 16)

Diner in het ANETA-gebouw ter gelegenheid van het bezoek van Hearst. De vierde van links op de voorste rij is Berretty tegenover hem Hearst, en rechts van Hearst waarschijnlijk Burgemeester Meyboom (?).

„Het spel” en zijn achtergronden

deel I

„Poekoelan” noemen bij mijn weten alleen de Batavianen hun zelfverdedigingskunst. Overal elders in de archipel waar Indische zelfverdedigingskunst bestaat (beoefend) wordt, is „pentjak” de naam die men daaraan geeft, behalve dat in het Padangse de fijnere spelsoort „silat” genoemd wordt.

In kringen van de Indische Nederlanders (van wie velen meestal echter om wille van hun naam meer in het verborgene dezelve beoefenden, waar o.a. toch vooral lieden van de zelfkant der maatschappij daar een hobby van maakten en er soms ordinair te koop mee liepen, haar in het verleden ook wel tegen andersgezinden misbruikend) wordt zij met het woord „spel” betiteld. Hetgeen wellicht hieraan toe te schrijven is, dat de Inheemsen als zij het daarover hebben van „main” pentjak (of silat), dan wel „main poekoelan” spreken. Gezien de grote verscheidenheid van de spelsoorten of -typen en haar vele respectievelijke varianten zou het — althans in een kort bestek — absoluut ondoenlijk zijn de technieken en stijlen alle te behandelen. Afgezien hiervan nog dat er nu wel niemand onder onze mensen te vinden zal zijn, die nog over volledige kennis daaromtrent beschikt. Ik wil hier niettemin trachten van enkele spelsoorten enig beeld te geven, aan de hand van wat ik daarvan toen ik jong was, mij eigen gemaakt heb voorzover het althans nog in mijn geheugen bewaard gebleven is. Vooraf wil ik echter toelichten waar, wanneer en hoe ik aan het verkregene gekomen ben, alsmede wie degenen geweest zijn van wie ik daarin onderricht ontvangen heb en wat mij omtrent dezelve oorsprong is verteld.

Echter wens ik dat met dit voorbehoud te doen, dat m.b.t. mijn mededelingen ten dezer hoe dan ook in zekere mate discretie zal worden betracht met dien verstande dat mijn naam en ook de namen der door mij te noemen anderen in eventuele publicaties niet, althans niet volledig genoemd zullen worden, doch daarvan hoogstens slechts de voorletters zullen worden vermeld. (Waarvan acte. — Red.) Het was in Bogor dat ik als 19-jarige (in

De sembah. Voordat (bij een demonstratie) met het spel wordt begonnen, brengt de speler de sembah (eerbewijs) aan de gastheer en dan nogmaals aan het publiek.

1914) voor het eerst werkelijk kennis maakte met het pentjakspel. Mijn eerste „goeroe” Bang I, was iemand van Tjwaringin-Pabaton (ook wel Tjwaringin-Abèsien genoemd). Zijn spel had hij van de toen sinds lang overleden, voorheen zeer vermaarde goeroes wijlen de gebroeders Pak A. en Hadji M. „geërfd”, zoals hij het noemde. Naar zijn zeggen was

Bang I. van één van die oude goeroes een afstammeling. Volgens de terzake betrekkelijke aflevering zouden genoemde oude goeroes hun oorspronkelijk spel op hun beurt van hun voorvaders geërfd hebben. Zij zouden het later echter wat, met in het oude Batavia van een Chinese meester overgenomen zogenaamde „koentau”-spel, hebben gecombineerd. Wat Bang I. mij leerde bestond echter hoofdzakelijk uit grepenspel, erop gericht aanvallen en/of tegenaanvallen van de tegenpartij zo vlug mogelijk onschadelijk te maken, waarbij eventueel achterwaarts ontwijken tot het alleruiterste moest worden beperkt onder wegdenking ook aldus van de mogelijkheid van een mislukking van het als voorzeggd beoogde. Voordien had ik veel aan turnen en gewichtheffen alsmede worstelen, benevens wat boksen gedaan. Dat gebeurde in 1909—1911 te Salatiga onder leiding van de aldaar (en ook later in Djocja) bij de burgers populaire cavalerist Jan van Gestel. Turnen deed ik redelijk goed en wat gewichtheffen betreft was ik op mijn 16e jaar met mijn tamelijk mager postuur reeds in staat 75 kg (d.i. tamelijk ver boven mijn eigen gewicht) te „drukken”, zoals men het toen noemde. Voor wat het worstelen aangaat kon ik mij als reeds ver gevorderd beschouwen, al was het daar slechts zó mede gesteld dat ik mij niet volstrekt de mindere van de somwijlen als plaatsvervangend trainer optredende, toen 19 à 20-jarige en pas kort in Indië zijnde, evenals Van Gestel bij de cavalerie dienende — later circa 1914—1915 onder de schuilnaam „Sandow” Java-worstelkampioen geworden — Metselaar behoefde te voelen. Het boksen beheerste Van Gestel in die tijd volgens de indruk die het op mij maakte slechts matig, zodat mijn ten aanzien daarvan door de training onder zijn leiding verkregen bekwaamheid, vanzelf ook niet op een zo hoog peil reeds geacht kon worden te staan. Desniettemin was ik, al moet ik het zelf zeggen, na al de genoemde trainingen als het op vechten aankomen zou, toch al een absoluut niet licht te onderschatten tegenpartij.

Met Bang I. had ik afgesproken dat vóór ik met de pentjak-trainingen onder zijn leiding beginnen zou, ik zijn spel en bekwaamheid daarin eerst vriendschappelijk toetsen mocht. Ik zei hem boksen en worstelen tegen hem te zullen toepassen, waar hij geen bezwaar tegen zei te hebben. Alleen stelde hij als voorwaarde, dat ik hem eerst wat daarvan zou laten zien

(Vervolg op pag. 22)

De djoeroes (= loep, gang). De foto's geven een beeld van de djoeroes 1. V.l.n.r. eerste stap met stoot van de rechterarm; overgangsstap voor tweede stoot; tweede stap met stoot van linkerarm.

Pentjakfoto's geven slechts een „verkramp” beeld van de werkelijkheid. De voet- en armbewegingen en lichaamswendingen geschieden zo vloeiend, bliksemsnel en sierlijk dat alleen een film er een indruk van kan geven.

Nieuwe „Ouwe Sobats” in Las Palmas

HET ECHTPAAR HILBINGH—PRINS

In mijn eerste dagen in Las Palmas heb ik me goed op weg laten helpen door Arend Hilbingh Prins, reisleader van Nespanda Tours. Hij heeft me laten kennismaken met de stad en omgeving en mevrouw Prins vertelde me alles wat ik wilde weten van huishouding, pasars, uitgaan en vermaak. Ik was er bij wijze kind aan huis, heel gewoon „Indisch” en eigenlijk verbaasde me dat wel een beetje van „rasechte totokkers”, want ik kwam op de gekste tijden binnenvallen en een hapje eten of een kop koffie of een glas wijn was er altijd. Men ging in het huishouden echt gezellig ongeneerd zijn gang en we hebben uren lang over alles zitten bomen.

Eigenlijk zitten de Hilbingh Prinsen er nog niet zo lang. Toch spreken ze vlot Spaans en hebben zich al volkomen aangepast. Eerst zaten ze in Zuid Afrika, waar ze door bijzondere omstandigheden uit vrije verkiezing zijn weggegaan om een nieuw bestaan in de Canarische Eilanden te vinden. Vrij veel onzekerheid achter de rug en eigenlijk nog steeds geen weelderig en vast leventje (hard werken), maar dat doen ze heel aardig „met de Spaanse slag”. „In het Noorden”, zegt mevrouw Prins, „leven ze om te werken; hier werken ze om te leven”. Nooit te hard en dan verder zo intens mogelijk van het leven genieten. Geen zorgen maken.

Als je zoals ik acht jaar lang onder Hollanders in Nederland hebt geleefd, die altijd praten over sociale zekerheden; die veilig geborgen willen zijn van de wieg tot het graf, is het toch wel raar opeens eenvoudige Hollandse mensen aan te treffen, die je een beetje glazig aankijken als je over AOW praat. Waarom zou je je dáár druk over maken! We maken ons eigen leven wel, hoor!

De Hilbingh Prinsen zijn op middelbare leeftijd uit Holland vertrokken, de wijde wereld in. De kinderen waren toen al van school af en toen zeiden ze: „En nou gaan we zien wat we er zelf nog van kunnen maken. Zonder veel angst pardoos naar Afrika toe en daarna naar Las Palmas Flink de handen uit de mouwen steken. Met open ogen, ruim aanpassingsvermogen en groot optimisme elke nieuwe dag tegemoet. Ze zijn onlangs nog voor een paar weken naar Holland en Parijs geweest. Niks gedaan, hoor. Veel te koud, veel te duur niks te beleven en alle mensen zo zwaar op de hand!

Ik vond het toch wel een beetje vreemd. Welke normale Nederlander denkt er nou over om op zijn 45ste jaar te gaan „avonturen”? We raakten zo'n beetje over Hilbingh Prins' familie aan het praten. Zijn moeder is een meisje van Andel uit Indië en haar moeder weer een echte Indische Sauerbier! Ik zou haast zeggen: „Dat verklaart alles!” als ik in de loop van de jaren niet met zoveel Indische mensen was omgegaan die nóg zwaar-op-de-hander, nóg plakkeriger zijn geworden dan oer-Staphorsters.

„God mens, geen belastingen geen verplichte winkelsluitingen, geen negen maanden lang stoken en dure warme kleren, geen politieke ruzies in de krant, geen centje-hoger-dit, centje-duurder-dat, geen mattenkloppen (In de Canarische Eilanden heb je geen tapijten; tegelvloeren en 1 of 2 x in de week pèl), geen mag-niet-dit, mag-niet-dat, wat wil je toch meer! Ik ga hier nooit meer weg! „Salud”

(Dat betekent „proost”) zegt mevrouw Prins en ze heft haar glas om om er nog bij te zeggen: „Waar heb je ergens anders zo'n goed wijntje voor zes hele centen?” Het is waar.

De heer en mevrouw Hilbingh-Prins

De zoon van de Hilbingh's, een goede twintiger, gehuwd met een negerin, een rijtje leuke kinderen, zit hier met vakantie. Gaat daarna weer naar Liberia. Werkt in de rubber.

„Ik snap niet waarom niet meer Indisch daarheen gaan!” zegt hij verbaasd. Maar man, wat kan er tegen de garanties van Holland en alle narigheden van de wereld op? Niets immers?

Salud en saluut, wonderlijke Nederlanders!

Het ga jullie goed en ik hoop dat jullie nog veel „gekke” Indischgasten willen helpen, die er ooit ook de brui aan zouden willen geven!

*

MONSIEUR CEZARD

Esperita, het kamermeisje van pension Ciudad Jardin, bracht me op een ochtend een visitekaartje: „Chef d'Escadrons H. N. Cezard, C.F.E.O. (ex) presenteert zijn groeten aan de zo bekende Tjalie Robinson en zou hem graag ontmoeten”. De volgende dag gingen we samen uit: Cezard is Fransman-Indischman, drie geslachten in Indië (Pegangsaan geboren), altijd Fransman gebleven, gestudeerd voor

officier in Frankrijk en hoofdofficier geweest in Indo-China. Daarna naar Indonesië, amballeur, gerampokt en zowat getjintjand, naar Europa (je m'en fiche!) en toen naar de Canarische Eilanden. Met een klein pensioentje lijmt hij de eindjes aardig aan elkaar, maar snakt ernaar weer met Indischgasten om te gaan, want Indië was en blijft zijn vaderland. Toen hij voor officier studeerde, leerde hij „natuurlijk” ook koken in Parijs en is een uitnemend kok gebleven, die „natuurlijk” ook „de beste besengék en opor maakt.

We hebben ontzaglijk leuk getjéktjokt want Cezard is ook in tjelana montjet opgegroeid en met de kartepil. Toen hij zijn notitieboekje tevoorschijn haalde, viel er een fototje uit.

We tastten er allebei naar onder de tafel en ik vond het met de woorden: „Ik heb 't”. „Ik kèpèt!” grinnikte Cezard en ik was stomverbaasd dat lagere schoolmopje na zoveel tientallen jaren terug te vinden 15.000 mijl „van huis”. „Ja wat dacht je!” lachte Cezard.

Tussen twee haakjes: ik vond ook nog wat anders: de Canarische Eilanden zijn het stamland van onze krontjong, de vijf-snarige kleine gitaar, hier „timple” geheten en waar allervoortreffelijkst op gespeeld wordt. Wil je wel geloven dat ik ontroerd was?

De krontjong, Cezard, Tjalie, de zoon door de palmen, ik kon me eenvoudig niet realiseren, dat ik gewoon „thuis” was! Wat kan ik voor je doen als ik weer in Holland ben, Cezard?”

„Stuur me kemiri toe; voor de rest red ik me best”. Ik heb kemiri gestuurd en sereh en pandan en asem en magjoostwetenwátngmeer.

Wie hem schrijven wil, Monsieur Cezard, doe het. Hier is zijn adres: Canonigo, Suarez Miranda 5, Buena Vista, Las Palmas de Gran Canaria. Maar vergeet niet internationale antwoordcoupons in te sluiten, lo! Als U alleen maar mooie dingen hoort van Tjalie, zegt U tóch weer: „Si Tjalie verlakt de kluit!”

Ja toch?

*

DE VAN OSSCHEN

Zij hebben hun leven lang in Zuid en Centraal Amerika geleefd en gewerkt. Ze zijn wel Hollander gebleven, maar Holland en Europa volkomen ontgroeid. Ze vestigen zich op de Canarische Eilanden. Hij zet met Van Santen het plan van de Indische vestiging op. Ook voor de van Osschen is de keuze niet in het minst een probleem geweest. Charmante beschaafde, sympathieke mensen. Hoe moet je

(Vervolg op pag. 19)

De pasars in Santa Cruz op Tenerife. Links: de moderne pasar, een juweel van architectuur, witbetegeld, prachtig georganiseerd. Rechts: de oude pasar: rambé, roewet, goedkoop. In Las Palmas zijn drie overdekte markthallen; overal is de instelling gericht op de kleine beurs.

Myana

VOOR DE VROUW

Eerlijk gezegd . . .

In Holland staat een open huis

Ik heb deze keer al uw brieven (en dat waren er heel wat) naast elkaar gelegd en weet U wat ik kreeg? Eén lange slagzin: „Mijn huis staat net als in Indië voor iedereen open”.

Het stond inderdaad in alle reacties op mijn vragen hoe het met de gastvrijheid in Holland gesteld is. De behoefte om aan ieder die aanbelt een welkom toe te roepen, is er dus nog steeds. Dit is een belangrijk punt. Maar toch vond ik minstens zo belangrijk de weloverwogen antwoorden op de tweede en derde vraag: ondergaat U lijdzaam ongewenst bezoek en: wat is de beste oplossing voor de eeuwige aanwippers?

Vele huisvrouwen hebben er werkelijk geen doekjes om gewonden. „Ik heb geen televisie maar ik zou er niet op gesteld zijn dan overlopen te worden. Als ik een bijzonder programma graag wil zien, vraag ik immers zelf eerst aan mijn vrienden of het hen schikt dat ik kom kijken? En ik verlang dat ze me eerlijk zeggen of het werkelijk kan, of er niet al te veel gasten zijn. Dezelve houding verwacht ik van de vrienden t.o.v. mij”, schreef Mevr. v. d. M.

„Ongewenst bezoek bonjour ik zonder pardon de deur uit, hóe hangt van de omstandigheden en de persoon af. Als men op iemand niet gesteld is, huichel dan niet en maak hem (haar) goed duidelijk wat „ongewenst” betekent”. Tegen aanwippers had ze de remedie ze gewoon te negeren en door te gaan met het werk. Verder nog een leerzaam naschrift: zo heeft elk gezin wel zijn vervelende gevallen die of zielig of doodgewoon een „moetje” zijn. Neem uw kruis op huisvrouw en draag het zo goed mogelijk met gratie. Met zuchten, maar zonder mokken!

Hetzelfde advies geeft „Koffieboon” ons, maar, filosofisch als ze is (ze studeert wijsbegeerte als hobby) neemt ze ook de bezoekers onder de loupe. „Mijn huis staat open voor iedereen die geestelijke of materiële hulp nodig heeft, maar iedere dag bezoek is me teveel. Als mensen zo de deur bij anderen platlopen dan mankeert er iets aan die mensen of dat huisgezin. Mensen die hun heil en gezelligheid elders zoeken hebben nog opvoeding nodig. Dergelijke lieden vergeten dat ze kostbare tijd en energie stelen van een ander gezin dat deze tijd en energie zelf nodig heeft. En zij verwaarlozen door hun uithuisigheid immers het eigen gezin? Ik zeg 't dus eerlijk (of 't tactisch is weet ik niet — de waarheid is nooit tactisch meent een andere schrijfster) dat ik op bepaalde dagen alleen wil zijn. Ik zeg 't gewoon vriendelijk, even goede maatjes. Wil men tot werkelijke vrijheid komen dan moet m.i. toch wel een begin gemaakt worden met een evenwichtig, harmonisch gezin. Dat kan alleen als je het urenleng en dagenlang „geklets” tot een minimum beperkt. Een andere dame schreef me haar bittere ervaring met vrienden die geregeld op bezoek kwamen en die zij altijd hartelijk onthaalde omdat het nu eenmaal gewoonte was geworden te blijven eten!

Toen raakte de familie echter in moeilijke omstandigheden en... het bezoek bleef weg. „di kroeboengi laller” noemden wij in Indië de rijpe geschilde mangga waar de vliegen op af kwamen. Als zo'n mangga heb ik me

soms gevoeld als we eens kennissen ontmoeten en op onze vraag of ze weer eens aankwamen tot antwoord kregen: „Goed we komen, maar dan blijven we eten ja?”

Het zijn en blijven onze vrienden en wij hebben ze graag. Maar nu is er twijfel in ons hart: komen ze om ons of om het eten?”

(Probeert U eens heel schraal en smakeloos eten te geven, mevrouw K. Komen ze desondanks weer, dan zijn het goede vrienden, komen ze in het vervolg op een ander uur, dan zijn het goede vrienden met een goede smaak. Komen ze helemaal niet meer dan waren het géén vrienden!)

Mevr. C. vertelde me in een geanimeerde brief dat haar huis in de bergen (in Indië) voor iedereen openstond. En als de gasten zich maar voldoende konden legitimeren bij de bedienden, mochten ze er komen week-enden. Hier in Holland is haar huis nog steeds voor iedereen open. Haar avonden (overdag werkt ze) zijn bezet door aanloop van vrienden, mensen van de kerk, verzekering etc. Vrienden van haar kinderen zijn er ook wat je noemt „kind aan huis”. Tussen 3 en 6 zijn er constant 10 à 15 kinderen in huis. Als ze thuiskomt vindt ze als dank voor de gastvrijheid de afwas gedaan, het huis gestoft en de planten begoten. Ze heeft nog nooit aan iemand gezegd dat ze liever alleen was. „Ze heeft een heel huis met een tuin (wat een zaligheid, dit verklaart misschien die Indische gastvrijheid) en vrienden mogen niet eens bellen. Haar oplossing voor aanwippers: wat laten doen. Zijn het echte vrienden dan doen ze het. Zijn het aanwippers sджа dan blijven ze weg. Echte vrienden hoef je niet bezig te houden!”

(Lieve mevrouw C. een geweldige brief van een humane, ruimdenkende vrouw. Maar waar, woont U? Nergens op de brief uw adres. Geef U het me, ik kom graag een uurtje bij U stofzuigeren! L. D.)

Mevrouw W. P. uit Waalwijk schrijft dat aan haar tafel altijd plaats is voor een vriend. Met een beetje liefde en goodwill is immers altijd wat lekkers klaar te maken?

Een gast moet zich thuis voelen, schrijft ze, wijs hem waar hij alles kan vinden, dan kunt U zelf ook rustig uw gang gaan (bedoelt U misschien logé's?) Voor de aanwippers het advies om ze vriendelijk te verzoeken heen te gaan omdat U toevallig die avond vroeg naar bed wil. Vooral de mensen niet voor het hoofd stoten, dat geeft toch een onvoldaan gevoel. *(Volkomen met U eens mevrouw P., maar wat moet ik zeggen als die aanwippers de volgende avond wéér komt? Aanwippers hebben meestal heel harde hoofden die heel wat stootjes kunnen hebben. Moet ik dan weer met de kippen op stok?)*

Er zijn dames die adviseren bepaalde „jours” te houden en anders een papiertje op de voordeur met „verhinderd te ontvangen”, „niet thuis” e.d. Alleen op verjaardagen komen of na voorafgemaakte afspraken. Ook rekening houden met bezoekdagen van anderen!

En dan last but not least de brief van een lezer die op de bres springt voor de eenzame aanwipper die, om het zo te zeggen, „in de houdgreep” is genomen door mijn vragen.

Want die vragen waren eigenlijk al een veroordeling volgens de (zeer scherpzinnige) heer v. R. Het lot van de aanwipper (plakker, huisvredebreker noemen sommige vrouwen hem) gaat hem zeer ter harte. Dat betekent de guillotine voor ondergetekende. Sta mij toe lieve lezeressen, alvorens de bijl valt, een laatste woord tot U te richten: „Er is wel degelijk een groot verschil tussen het open huis in Indië en het open huis hier. Het uiterlijk heeft ook de figuurlijke betekenis beïnvloed. Daar was men niet opgesloten tussen 4 muren. Daar konden de kinderen buiten spelen of naar hun eigen kamers gaan. Hier moet alles in de warme huiskamer zitten, tegen wil en dank soms met het bezoek. Onverwacht bezoek bracht in Indië nooit de gastvrouw in verlegenheid: als er niet genoeg in huis was kon het altijd gekocht worden. Er waren altijd warongs open en je kon gastvrouw spelen ook met eten van de straat. Logeren ook altijd goed, geen gezeur of er dekens genoeg waren.

Ons leven hier is ingedeeld, iedere dag heeft andere verplichtingen. Lessen van de kinderen, afspraken voor ieder lid van het gezin. Wat ontzettend weinig tijd hebben we hier voor elkaar! Waarom zouden we niet wat zuiniger met die tijd omspringen? Daarom hou ik niet van veel bezoek en vooral niet van onverwacht bezoek. Een telefoontje, een boodschap en zo'n bezoekavond kan gezellig worden voor allemaal. Je kunt een goede gastvrouw zijn en de kinderen ook hun deel geven van die avond.

Vindt U ook niet dat de kinderen er altijd bekaaid afkomen door bezoek van volwassenen? Ik geloof dat de kinderen wel het meest behoefte hebben aan „privacy” van een home en hóe goed en lief ook een bezoeker, hij breekt die privacy. Zo voel ik het. Waarom anders die verzuiching die we (eerlijk) slaken als een langdurige logé eindelijk haar (zijn) koffers pakt? Wat een waanzin om tegen je zin gastvrij te zijn.

„Als we altijd te goed zijn geweest, wordt het echt tijd dat we er nu netjes en beleefd onze werkelijke mening gaan zeggen”, meende mevrouw T. Roerend met haar eens, het is immers nooit te laat om je leven te beteren? Sinds ik 3 jaar geleden op „luilakken-avond” mijn bel heb afgezet is hij stuk. De gevolgen waren de eerstvolgende dagen eerder prettig dan catastrofaal en dus liet ik die bel zo.

Op de een of andere manier weten de mensen me toch wel te vinden. Maar ik bewaar mezelf en mijn gezin vele avonden van rustig werken, lezen, naaien, tv-kijken. Praten is nodig, niet praten is heerlijk, probeert U het maar eens.

Ik vind er iets abnormaals in dat mensen (vrouwen) behoefte hebben elkaar dagelijks te spreken. Zoveel nieuws kun je in een nacht niet verzamelen of het moest het nieuws zijn over anderen en dat is dus roddelen. Maar dan nog: is het persé nodig dat we alles over onszelf aan anderen vertellen?

LILIAN DUCELLE

De zomer nadert. Voor velen aanleiding om er eens uit te gaan. Ook in de avond. Vertelt U eens:

1. Van welke „uitjes” houdt U hier in Holland het meest? (bioscoop, schouwburg, concert, fuifjes?)
2. Vindt U dat U vroeger in Indië meer uitging dan nu. Waarom?

Brieven tot 30 juni aan Redactie Myana, Pr. Mauritslaan 36, Den Haag.

PORTRET VAN JOKE HAKKENS

Misschien kent U haar al van de Pasar Malam in Utrecht van vorig jaar: Joke Hakkens-Paul. Ze tekent, schildert, borduurt en boetseert. Ook dit jaar heeft ze weer een stand vol tekeningen, aquarellen, boetseerwerk, keramiek en borduurwerk. Alles met liefde en geduld gemaakt voor de opbrengst en het goede doel van de Pasar Malam.

Maar ook als de drukte van de pasar malam voorbij zal zijn heeft mevrouw Hakkens het nog druk, want dit tekenen en boetseren is van hobby uitgegroeid tot een serieuze taak waar ze alle liefde aan geeft.

In haar gezellig ingerichte woonkamer in de Poortstraat 91 in Utrecht tekent ze — in woorden — een zelfportret.

„Ik ben altijd dol geweest op tekenen”, vertelt ze. Als klein meisje — geboren en getogen in Batavia — werd ik voor straf wel eens opgesloten in de WC. Ik had dan altijd wel een stukje arang of krijt bij me om op de muren te tekenen. Als ik dan na verloop van tijd „ontzet” werd, was het de beurt van mijn ouders om ontzet te zijn want dan zagen ze de muren van boven tot onder, voor zover ik op het closet staande, reiken kon, vol getjoret. Mijn vader vond die tekeningen wel mooi geloof ik. Want het was mijn vader die me, toen ik van school af was (een jaar of 15 was ik toen) naar de bekende schilder Jan Frank zond. Hij woonde in een prachtig huis op Petampoeran. Ik zou daar een teken-test afleggen. „Tekenen maar wat”, zei Frank, „dit meisje met vlechten bijvoorbeeld”.

Ik was zo zenuwachtig dat ik geen lijn op papier kon zetten. „Tekenen dan alleen maar de vlechten”, moedigde Frank me vriendelijk aan. Ik heb het uiteindelijk voor elkaar gekregen en zelfs met een leuke achtergrond erbij. Het resultaat was dat Jan Frank zei, dat ik talent had en beslist tekenles moest hebben. Daar is nooit wat van gekomen, mijn vader bleek achteraf toch niet veel fiducia te hebben in een artistieke dochter. In de Japans bezetting heb ik net als zovele vrouwen en meisjes dat deden, met flessen beschilderen verdiend.

In 1947 moest ik om gezondheidsredenen van de dokter naar Holland. Als corveester kon ik een gratis overtocht verdienen. Ik mocht op de kinderen passen, heerlijk, dat betekende met ze tekenen en knippen en boetseren. De kinderen waren met mij zo zoet dat de kapitein toen hij me bezig zag, er schik in had en me betaling gaf!

In Holland ben ik met de handschoenen getrouwd want mijn verloofde zat als militair in Indonesië. Ik ging voor een jaartje terug naar mijn

Mevr. Hakkens-Paul tekent, schildert, boetseert en borduurt. Ze doet het voor de Pasar Malam in Utrecht waar ze ook als snellekenares zal optreden. U kunt haar werk bewonderen en kopen. Dan draagt U een steentje bij tot het vele goede dat de sectie Gerepatrieerden van de stichting Kerkelijke Sociale Arbeid verricht.

geboorteland maar in 1951 kwamen we voor goed naar Nederland.

Het vervelende was dat we in Baarn kwamen te wonen, maar mijn man in Deventer gestationeerd was. Dat betekende dat hij alleen met de week-ends thuis kon zijn. Ik had de hele dag voor mezelf en toen kon ik eindelijk doen waar ik mijn hele leven naar verlangd had: les nemen in tekenen. Eerst een cursus voor modeltekenen, later apart bij verschillende kunstenaars. In Baarn heb ik zelfs nog geëxposeerd met als succes dat ik van Conimex opdrachten kreeg voor buitenlandse folders Indische motieven te ontwerpen.

FLESSEN

Die éne fles, we kunnen en we willen er voor geen goud vanaf.

Het is en blijft een probleem als je in een hotel zit, of als je bij niet-Indische mensen logeert.

„Toen we vorig jaar op reis waren”, schreef Mevr. K. me, „hadden we een fles van de vaatwas bij ons. Zo'n plastic fles gaat gemakkelijk in een tas en kan niet breken. Een platte fles is natuurlijk het best”.

Ik heb jarenlang op een grote afdeling op kantoor gezeten. De collega's waren van me gewend dat ik soms aankondigde: „Ik ga de plantjes water geven”. We hadden grote bloembakken voor de ramen, dus genoeg te begieten. Daarvoor nam ik 3 King Size Coca Cola flessen mee naar het toilet om ze met water te vullen. Nadat ik er één zelf had gebruikt kwam ik weer met 3 volle flessen terug op de afdeling en begoot de planten.

„Die planten krijgen ook maar te drinken wanneer dat in jouw kraam te pas komt”, meende een collega (terecht) te moeten opmerken.

Op reis zorg ik altijd voor een kamerjas met een grote zak. Daarin verdwijnt gemakkelijk een kleine fles van Vichy-water of een colaflesje. Toch niet helemaal blijkbaar, want op een keer vroeg een attent kamermeisje:

„Is mevrouw gewend 's morgens Vichy-water te drinken? Dan zal ik zorgen dat het 's-avonds op uw kamer staat!”

En wist U dat men zo'n sprociertje in het closet hier „Indisch gemak” noemt?

L. D.

Nu zitten we alweer jaren in Utrecht, mijn man gelukkig ook. Op dit ogenblik heb ik boetseerles bij Jan van Luyn en portrettekenen bij Erica Visser”.

Ze laat me mappen vol werk zien. Meest portretstudies van mannen, vrouwen, kinderen. Aan alles is te zien dat ze zich intensief op dit tekenen toelegt. Er is veel aquarel bij. Af en toe wijst ze me op een Indisch kopje en ze is blij als ik ook direct de Indische neuslijn, de mond, de ogen ontdek.

Van wie ze haar talent heeft? Niet van haar ouders, zegt ze. „Ik geloof van mijn Chinese grootmoeder. Die zag ik altijd borduren, sierlijke motieven die ze zelf ontwierp. Ik zal dat Oosterse in mijn stijl ook blijven houden. Mijn leraren zeggen het ook”.

In haar atelier staat en hangt van alles: fleurige wandkleden (een ongelooflijk aardig pasar-tafereel o.a.) keramiek maar vooral veel boetseerwerk. Er zijn veel opdrachten bij, dat leuke tuinbeeldje van beton bijvoorbeeld.

„Zwaar, moeilijk werk dat betongieten. Ik lijk soms wel een bouwvakarbeider met al dat cement, grind, kalk. Maar het is toch leuk”.

O ja, zoals ze vroeger als kind dat kleine kamertje voltekende, zo heeft ze nu haar keukenwanden versierd met grappige Indische tafereeltjes en figuren. Ze is dol op naaien, ontwerpt haar japonnen zelf. Houdt veel van kinderen, maar het gemis daarvan wordt vergoed door haar werk en een lieve, medelievende echtgenoot.

Wat moet ik nog meer vertellen over Joke Hakkens-Paul? Haar wensen voor de toekomst, steeds beter worden en... Indische kinderen te mogen natekenen of te boetseren. „Ik weet niet hoe het komt, ik krijg ze er niet voor. Soms belooft een moeder het me, maar ze doet het tenslotte toch niet. En ik wil zo graag!”

Mocht deze Tong-Tong nog op tijd in uw bezit komen en U bent in de gelegenheid: mampir eens bij de stand van Joke Hakkens op de Pasar Malam in Utrecht, Casino, 1 en 2 juni.

LILIAN DUCELLE

INDISCH KINDERKOPJE!

Zoals er duizenden waren in het grote eilandennrijk, dat Indonesië heet. Ze kijkt wat ondeugend, een zweem van een glimlach om de mond, maar ook in de ogen. Vol onschuld en verwachtingsvol is de blik voor de wereld om haar heen. Bij hoeveren van onze kinderen was dat niet evenzo?

Weggerukt zijn ze uit de zon, uit het groen en het blauw; uit de warme aarde overgeplant in kille grond, met weinig zon en baast geen blauw en...

Die brillen op onze neus,
Maakten we zelf, heus!
Maar als 't effe kan
Geen schoenen an!

Chrisje en Dickie Bakker, ingezonden door Oma.

BRIEVEN VAN GREET

(Indisch meisje in de States)

Los Angeles

Lieve mensen,

Het is nog koud en stil buiten, de palmen steken als lucifersstokjes met zafelige koppen ver boven de slapende witte huizen uit tegen de zwak oplichtende stervende nachthemel. Ergens in de verte begint een berkoetoet. Nog een half uur dit nostalgisch geroep door de dromige grijsblauwe ochtend en dan zullen andere vogeltjes instemmen. Die berkoetoet brengt mij altijd in de twilightzone, een toestand tussen werkelijkheid en droom tussen wakker en slaap. Ik hoor dan heel in de verte de fluit van een locomotief wegsterven, ergens in de achtertuin kraait een haan; heel ver weg uit de kampong komen vlagen weemoedige gamelanmuziek overwaaien en boven alles uit het geroekoek van de berkoetoet. Deze Indische droom overvalt me overal. Heel sterk vorige zomer in San Fernando. Het was warm en het was een wakker worden als uit een siesta in Indië, een trein floot en het duurde een poos voor ik me realiseerde dat dit niet de trein tussen Pontjol en Tawang in Semarang kon zijn, maar „El Capitán” van de Santa Fé die, op weg naar Los Angeles, dicht langs het dorpje San Fernando heentuft.

Maar laten we ophouden met dromen, er is zo veel te vertellen. 1 mei was ik hier een jaar! En wat een jaar, een draaikolk van gebeurtenissen, beslissingen, veranderingen, werkingen, aanpassingen, etc. Ik kan me niet herinneren elders zo intens te hebben geleefd. Ik weet dat het daar onlangs hard gevoren heeft. Het kan hier ook wel erg koud zijn 's nachts maar als het zo ontzaggelijk warm gaat worden zoals nu b.v. dan krijg ik visioenen van het Haagsche Bos in de winter, als alles er zo doodstil is behalve het kraken van de sneeuw onder je voeten en de bomen en struiken zo prachtig in witte dons zijn gepakt, of van Scheveningen waar de loodgrijze scheiding tussen water en land vervaagd is en niet meer meetelt.

Ja je zult wel denken dat ik tropenkolder moet hebben en me verwijzen naar het mental block. Het mental block is een bijnaam van een strookje Beverly Drive in Beverly Hills, waar meer psychiaters zijn dan waar ook.

Maar ik wilde jullie wat vertellen over mijn nieuwe baan. Ja, ik heb er een, het is allemaal zo razendsnel gegaan en ik heb ervoor zelfs een lie-detector test moeten ondergaan! Ik toog op een middag naar het Investigation Bureau aan de Hollywood Blvd. en toen ik uitvoerig in een stoel werd gewikkeld dacht ik dat het toch koffiedik was, ik zei het ook nog. „Wait and see young lady”, zei mijn ondervrager, een aardige grappenmaker. Er kwam een string metaal over de borst voor de ademhaling, een rubber band om de rechterarm voor de bloeddruk (wel bekend uit dokters-onderzoekkamers) en twee vingers van de linkerhand werden op een metalen plaatje gedrukt voor de hartslag. Ik zat met mijn rug naar de machine, en moest yes of no antwoorden. Er kwamen natuurlijk ook routine vragen, of ik lid was van de communistische partij, of ik me had schuldig gemaakt aan excessief gebruik van alcohol, morphine of andere verdovende middelen, of ik wel eens ontslagen was wegens oneerlijkheid, of ik rookte, hoe oud ik was, of ik getrouwd was, etc. Toen hij me loswikkeld, zei hij dat ik een hartslag had als een paard. Ik weet eigenlijk nog niet of het een compliment is. Maar waar zat ik aan te denken toen ik negatief antwoordde op de vragen of ik rookte of of ik getrouwd was! Kun je nagaan, zo gevoelig is dat apparaat, ik stond wel heel dom met open mond naar de zee van slangetjes en kringeltjes op een stuk papier te kijken, dat het resultaat

was van de ondervraging. Ik rook wel een sigaret per week en ik ben wel eens getrouwd geweest, maar dat was de vraag helemaal niet. Kun je nagaan als je bewust de waarheid zit te verdraaien. In mijn geval was er niet eens sprake van aarzeling.

Deze test heb ik moeten ondergaan omdat bij de zaak, waar ik nu alweer een poosje werk, een kruising van reisbureau en foreign currency business, duizenden dollars losjes in laden liggen. De eerste dag werden mij de alarm-systemen onder de toonbank getoond voor eventuele hold-ups.

Of je hier nadeel hebt omdat je een nieuwkomer bent? Natuurlijk is het nadelig. Waar ter wereld zou dat niet zo zijn? De Amerikaanse firma's waar ik gesolliciteerd heb (en ik ben wel naar solide maatschappijen gestapt, en dan nog maar een handjevol, de oliemaatschappijen en de banken en dan alleen nog maar de internationale afdelingen daarvan) hebben me rustig naar huis gestuurd met de mededeling dat ik over een jaar moest terugkomen. Dat is hun tijdslimiet voor vreemdelingen, ben je een jaar in Cal. dan is alles o.k. en komt het alleen aan op je kennis. Ik heb gehoord dat deze regel ook opgaat voor Amerikanen van andere staten, die dagelijks nog bij duizenden Californië binnenstromen. Bij de I.B.M. ging alles goed, uitstekend zelfs

totdat ze me testten op Engelse vocabulaire, het is een test die iedereen moet maken, een standardized geval, en daar viel ik over, ik kon wel beginnen als typiste, maar mijn Engels was nog te zwak voor secretary. Toen ik daar niet veel zin in had (het salaris was echt niet genoeg) kon ik over zes maanden terugkomen. Mochten jullie ooit hier komen, er zijn twee dingen die je moet kennen of hebben: kennis van de taal, een grondige dan wel te verstaan, en een keurig voorkomen. Ik bedoel hiermee niet dat je een filmster moet zijn, dat zijn er maar weinig van ons, maar een precies net gekleed mens willen ze hebben, althans als je solliciteert naar een wat aardiger positie. O ja, die man van het Investigation bureau bood me nota bene een huishoudbaantje bij hem thuis aan per 1 juni, mocht ik deze baan eens niet aannemen. Kost en inwoning vrij en \$ 200.— schoon per maand, dat is veel hoor. Hij had een Duits meisje dat nu teruggaat. Als jullie zin hebt! Je hoeft hier niet bang te zijn om werkeloos rond te zwerfen en te kelderden. Er zijn genoeg huishoudelijke baantjes. Genoeg, al dan niet gratis employment agencies, genoeg uitzendbureau's, als je tikken niet al te slecht is. En zo ja, dan vinden ze nog een tijdelijk baantje voor je waar je kaartjes op alfabet kunt plaatsen. Verder worden er hier genoeg meisjes gevraagd voor fabriek-werk.

Het enige wat hier moet is natuurlijk willen werken, en niet te kieskeurig zijn voor het begin. Tot een andere keer! Groeten van
GREET

1001

AVONTUREN met de soetil

ZUURKOOL SPECIAAL

Zuurkool zoals een Indische huisvrouw die maakt:

1 pond zuurkool, 2 of 3 eentjes bawang poetih, peper, zout, 1 pond krabbetjes of 2 ons varkensvlees.

Men oelekt de bawang poetih met zout en peper fijn. Het varkensvlees als men dat neemt, snijdt men in dobbelsteentjes. Doe in een wadjan of braadpan wat olie, laat dit warm worden en doe er dan de fijngemaakte bawang poetih in. Even goreng en dan de krabbetjes of het vlees toevoegen, daarna wat water. Even doorkoken tot het gaar is. Daarna de zuurkool toevoegen en zo nodig nog wat peper en zout naar smaak. Nog een poosje doorkoken. Eet er gekookte aardappelen bij.

DABOE-DABOE

Benodigdheden: Tomaten, bawang. (blimbing) trassi, tjabé, zout.

Bereiding: de trassi roosteren en fijn oelek met het zout. De tomaten, bawang, tjabé en eventueel surogaat van blimbing (rabarber, jonge appel? worden fijn gesneden en bij de trassi gevoegd. Goed door elkaar mengen en fruiten met wat djelanta er bij. Bij voorkeur djelanta van ikan kering.

BABI HONG

Nodig: doorregen speklappen, zout, peper, veel bawang poetih, beetje uien, kaneel, ketjap, suiker.

Bereiding: de boemboes fijnwrijven en in reuzel fruiten, kaneel, ketjap en een ietsje suiker erbij voegen. De stukjes vlees in dit mengsel doen en dan telkens een scheutje water erbij voegen totdat het vlees mals geworden is. Doperwtjes erbij geven.

Mevr. M. L. S. - v. d. C.

DO YOU LIKE SHRIMPASTE?

Dat er in de States braaf gerijsttafeld wordt weten we allemaal. Zo zijn er dus voor de meeste van onze boemboe-boemboe ook vertalingen. Misschien ook nuttig voor U, dit lijstje, dat Marijke Steevensz (Whittier Ca.) me zond.

trassi — shrimppaste
koenir — turmeric
asem — tamarindos
ketoembar — coriander
djinten — cumino
tjengke — clover
pala (notemuskaat) — nutmeg
foelie — mace
djabe (gember) — ginger
bawang poetih — garlic
tabue — beancake of gewoon „tauju”
taugé — beansprouts

Laos, kentjoer, temoe koentji ben ik nog niet tegengekomen, schrijft ze verder. Sereh groeit hier heel goed; we hebben serehstruiken in de tuin. Je hoeft er niet eens naar om te kijken, zo nu en dan een beetje water. We hebben ook kemangi in de tuin. Verder doen koetjai en katjang pandjang het ook.

In plaats van sawi gebruik ik altijd Romain lettuce, te krijgen in elke markt.

KOKKIE GEEFT U DE VIJF

- 1 Alle rijsttafelartikelen
- 2 Indische koekjes
- 3 Aziatische souvenirs
- 4 Rijsttafelgerechten
- 5 Verzending van pakketten over de gehele wereld

Kokkies Rijstwinkels:

Witte de Witstraat 128
Telefoon 89438

Slotermeelaan 125
Telefoon 130362

AMSTERDAM - W

STICHTING INDISCHE DOCUMENTEN

I.K.K. Tong-Tong

(Vervolg van pag. 5)

Terug van de „Tuin der Hesperiden”

Woensdag 23 mei j.l. stond in het teken van de jongere garde. Voor een belangstellend gehoor in het concertzaaltje van Voornveld en Spoor droeg *Edith de Clerq* Zubli gedichten voor uit eigen werk en uit werk van tijdgenoten als Huub Oosterhuis en Julienne Huibregts, terwijl *Eric van Nooijen* een piano recital gaf van werken van Mozart, Beethoven, Chopin, Bartók en eigen composities.

Verheugend is dat in de Indische groep, jongeren naar voren treden. Aan de andere kant is het teleurstellend dat er maar zo weinig zijn die de fakkel verder zullen dragen. De kringavonden worden bijna uitsluitend door oudere mensen bezocht. Waar blijft de jeugd?

Rt.

*
* *

Op vrijdag 15 juni a.s. zal *Tjalie Robinson* een kritische beschouwing geven van de activiteiten en ondernemingen van het tijdschrift „Tong-Tong” en zijn neven-projecten in verband met de bereikte resultaten, waarna een discussie zal volgen.

Aanvang: 20.00 uur in de zaal Prins Mauritslaan 36.

*
* *

Bent U al lid van de Indische Kulturele Kring „Tong-Tong”? De contributie bedraagt slechts f 1.— per persoon per maand. Geeft U NU op aan het Secretariaat: Weimarstraat 121, Den Haag.

Bungalows te Las Palmas

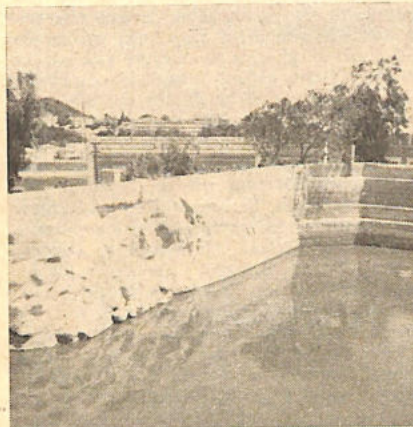
Als gevolg van de artikelen in Tong-Tong van 15 en 30 maart j.l. en de daarop gevolgde bijeenkomst op 7 april, waarvan een resume aan alle geïnteresseerden is toegezonden, hebben zich tot dusver ruim 100 gegadigden voor een bungalow te Las Palmas bij mij opgegeven. Ongeveer de helft van deze gegadigden beschikt over voldoende middelen om een bungalow te kopen, hetzij contant, hetzij hypothecair crediet; de andere helft daarentegen wenst de bungalow op huurkoopvoorwaarden gefinancierd te zien. Het zijn helaas deze laatsten, die de meeste zorgen baren, want tot dusver is het niet gelukt de daarvoor in aanmerking komende geldgevers voor dit plan te interesseren. Enkele geldgevers hebben reeds te kennen gegeven niet bereid te zijn het verlangde crediet te geven, met andere geldgevers wordt op het ogenblik nog onderhandeld. Alvorens een bijeenkomst met de gegadigden te houden, zal het verloop van deze onderhandelingen dienen te worden afgewacht.

Hopelijk zullen in de maand juli wel meer concrete gegevens beschikbaar zijn, zowel omtrent de financiering, als omtrent het beschikbare terrein te Las Palmas en de voorwaarden van de bouw.

Ik zal de gegadigden dan schriftelijk uitnodigen voor een samenkomst, vermoedelijk in Den Haag, waar de meesten hunner wonen.

W. H. G. VAN SANTEN

restaurant niet! Natuurlijk is nog niet alles voor de Indische tafel te krijgen, maar men kan (laten) importeren. Ook is Spanje niet te vergelijken met Nederland: zoals het eten, zo zijn ook de gewoonten: een eigen stijl. Wie alleen maar jammerend naar de vleespotten van Nederland of Indië blijft omkijken, moet nooit van hier weggegaan. Of kans zien om

Weinig water in Gran Canaria. Er wordt mee gewoekerd. Over alle reservoirs, waarin water zorgvuldig wordt verzameld en zorgvuldiger gedistribueerd. Het systeem werkt voortreffelijk. Langzaam maar zeker werkt het eiland zich uit zijn droogheid naar een steeds groener en bloemrijker toekomst.

b.v. met pisangblad (daar veel te krijgen, maar niet zo gaaf en groot als in Indië) nieuwe „vleespotten” te maken: pepèsans, bebotok, lempor, gadon, nongkosari... sssp! Of is AOW beter? O, o, niet alleen Tjalie zit als een ezeltussen twee hooibergen! Men zal mij misschien vragen of ik het plan van Santen wil aanmoedigen. Laat mij U zeggen: 1. ik sta erbuiten en geef alleen mijn

persoonlijke indrukken van Canarias, 2. ik ken U niet. Ik weet niet hoezeer U verkleefd bent aan Nederland en zijn zekerheden en voordelen. Ik sprak in Zuid Spanje een Indische dame, die me vertelde: „In Holland weet je niet hoe erg je in de watten gelegd bent en er al aan gewend bent geraakt. Veel vond ik bij aankomst hier erg tegenvallen. Maar nu (na 2 maanden) wil ik voor geen geld in de wereld terug. Anderen zijn weer weggelopen. Maar die horen hier ook niet. Die willen alles van Holland plus het zonnige en goedkope leven van hier. Dat kan niet. Weet U het hele leven is hier in vergelijking met het leven in Holland als het verschil van de straten. In Holland is alles keurig geplaveid en netjes en precies en vol waarschuwingborden. Hier heb je vaak net zulke stoffige en hobbelige straatjes als in Indië. Maar weet U: toch kreeg ik in Holland zwakke, pijnlijke voeten en dikke enkels. Ik loop hier als een kievit ben 12 kilo afgeslankt. „Mijnheer Cezard zei me: „Het is waar dat ze zeggen: in Holland kan je oud worden. Maar weetje: hier word je niet oud; hier blijf je tot je laatste levensdag jong”.

Neen, ik geef geen commentaar. Nog altijd blijft voor het leven waar ook ter wereld de maatstaf de persoon zelf. Wat wil hij, wat kan hij? Vraag mij ook niet te veel. Ik ben er maar een paar dagen geweest; ik weet lang niet genoeg. Of ik persoonlijke Canarias zou verkiezen boven Nederland? Ja. Waarom? Zou de glatk U antwoord op die vraag kunnen geven als U hem bracht van Amsterdam naar Las Palmas? Niet vragen dus. Het is nooit — nergens ter wereld — de som der dingen geweest, die het geluk van de mens bepaalde. Nooit is het leven datgene wat voor de mens wordt opgescheept, maar wat hij er zelf van maken wil en kan. Als men maar trouw is aan al hetgeen wat goed is, *branie* genoeg is om tegenslagen aan te durven, en *ondernemend* genoeg om met steeds weer nieuwe levenswaarden kennis te maken.

TJALIE ROBINSON

nespanda tours

Verrukkelijke
vakantiereizen naar:

COSTA DEL SOL

(Torremolinos bij Malaga)

COSTA D'ORO

(Castelldefels Playa bij Barcelona)

CANARISCHE EILANDEN

(Las Palmas, Puerto de la Cruz)

Alle gewenste inlichtingen bij:

INTRANED v/h HESTA, CRANS & Co.

Scheepvaart- en Luchtvaart-agent

Plein 22 - s'Gravenhage - Tel. 184250

(Vervolg van pag. 9)

Journalistieke Totems en Bonzen

ten van dat jongemens, dat zich de gevaren en de kosten getroost had om daarvoor helemaal uit Batavia te komen, middenin de onderzee-oorlog. En toen de bezoeker gemachtigd bleek door de directeur van ANETA, het enige persbureau van Nederlands-Indië, duurde het niet lang of het zaakje was voor de bakker (om niet te zeggen de Becker).

De secretaresse van Mr. Jones tikte een soerat van enkele regels voor John Peet, in Soerabaja. En Becker seinde naar Batavia: „Gelukt”. Dit alles kunt u lezen in een boek: „THE ROMANCE OF REUTER”.

Over die Becker heb ik veel verteld in mijn boek: „36, RUE PIGALLE”. Hij was bij ons in Parijs, in 1924, gescheiden van zijn vrouw en van zijn zwager. Zijn enige, maar grote gebrek was goklust. Elke middag trok hij naar de wedrennen. Hij probeerde ons te bewijzen, dat men zeer goed leven kon van wat men „verdiende” op de paarden, en beweerde, dat hij z'n spaarduitjes uit Indië nooit aansprak, hoewel hij in de Franse hoofdstad zich niets ontzegde. Hij kreeg dan ook zijn „verdiende” loon. In enkele maanden was de koek op en zagen we hem naar Longchamps gaan... op de fiets! Zijn vriendinnetje, Jacqueline, verkocht voor hem het parfumerieënwinkelje, dat hij in betere dagen voor haar gekocht had. En het slot was natuurlijk, dat hij weer in Indië een baan ging zoeken.

Die tocht van Becker naar Londen was het begin van het fortuin van de man, die minder dan tien jaren later, in zijn luxueus bureau op Weltevreden, achter zich aan de wand, tussen de beide vensters, dus tegenover de bezoeker — en zeer vele groten der aarde, tot de Amerikaanse persmagnaat Hearst toe, hebben daar op die stoel gezeten — een reusachtige, verlichte thermometer had hangen, welke niet de mechanisch gekoelde temperatuur van het vertrek aangaf, doch de hoogte van het credit-depositobedrag op die dag bij de bank, de Escompto Maatschappij. Het kwik, dat elke ochtend werd bijgehouden volgens het bericht van de bank, wees nu eens 600.000 aan, dan weer 800.000 gulden.

Het begin van het fortuin van de man, die vijftien jaar later, op het mooiste punt van de Preanger, in het gebergte tussen Bandoeng en Lembang, een van de weelderigste landhuizen van de wereld deed bouwen: „ISOLA”.

Uit het onschuldige begin van het zoeken naar wat grond voor een kleine bungalow groeide, langs lijnen van geleidelijkheid, een paleis. Berretty kocht grond en méér grond. Hij liet een kleine bergbeek en een grote weg omleggen; hij liet hele kampongs, waarvan hij de huizen en de erven stuk voor stuk gekocht had en met zilveren guldens had betaald, met de grond gelijk maken. Hij liet door de grote architect Mooyen een villa bouwen, die uitgroeide tot een paleis, gelijk de tuin uitgroeide tot een uitgestrekt park, met vijvers en fontein en gondels en zwarte zwanen. Er was een glazen galerij, waardoor een beekje stroomde en waarin honderden der schoonste orchideeën bloeiden. Er waren stallen met paarden, terrassen en zoeklichten. En er was een interieur van louter marmer uit Carrara. De meubels kwamen uit de faubourg St. Antoine in Parijs. Er waren kristallen luchters uit Venetië, tafelzilver uit een der voornaamste juwelierswinkels aan het Strand te Londen, drinkglazen van Baccarat, eetserviezen uit Limoges, tapijten uit Turkije en Perzië, radio-ontvangtoestellen uit Eindhoven...

Berretty zelf vond nauwelijks tijd om er te vertoeven. Het was alleen de uitdrukking zijner liefde voor de vrouw, die er meesters was: Coquita. Want hij was een man van *geven*, niet van *ontvangen*. De mensen die daaraan lijdend... ontvangen echter het meest.

De eerste keer, dat Berretty bij ons was, in Parijs, en kennismaatte met mijn vrouw, bood hij haar een sigaret aan uit een gouden sigarettenkoker. Mijn vrouw was jong en uitte onomwonden haar bewondering voor een etui als ze er nog nooit een gezien had.

„Het spijt me mevrouw”, zei Berretty, „deze kan ik u niet geven, want (en hij liet het zien) er staat een opdracht in met mijn naam. Maar wat in 't vat is verzuurt niet: u krijgt er een”. Inderdaad twee maanden later, toen we tot zelfs de heer Berretty alweer vergeten waren, kwam er een aangetekend pakje uit Batavia met een gouden sigarettenkoker, waarop de initialen van mijn vrouw.

Nu denkt u natuurlijk: het was een uiting van galanterie tegenover een knappe, jonge Française, die hij misschien wel hoopte te veroveren. U denkt het, maar u hebt het mis. Dat wil ik nu maar gauw even bewijzen.

Enkele jaren later zat hij bij ons, in ons Parijse eethuisje, tegenover een buiten zijn schuld volkomen geruïneerde, te vroeg oude man, die

geen andere weg meer zag dan zelfmoord. Geen *intimus*, Berretty kende die man nauwelijks persoonlijk, en dan nog bijna alleen van naam. De man wilde noch kon veel vertellen. Hopeloos wist hij, dat dit het einde was. Hij berustte sinds lang daarin. Waartoe dan nog iets te zeggen of te vragen?...

Berretty zei ook niet veel. Hij haalde alleen maar zijn portefeuille uit zijn binnenzak, legde die op tafel, tussen de gerimpelde, bevende handen van de ander. En zei:

„Tegen dat het op is moet je me waarschuwen. Maar het zal niet opraken. Want eer het zover is, bezorg ik je de plaats die je toekomt en waarmee je je boterham kunt verdienen”.

Precies zo gebeurde het. Later vertel ik u nog weleens de bijzonderheden. Dat was Berretty. Geven, geven, geven!...

Toen in november 1918 de wapenstilstand kwam, waren de telegrafische beurzen- en produktenkoersen uit Europa en Amerika van het hoogste belang. Berretty stichtte toen daarvoor een speciaal bureau: de A.P.I.D.S. (Aneta's Particuliere Informatie Dienst), onafhankelijk van ANETA. Hier waren alle banken, makelaars en grote importeurs op geabonneerd, en dat leverde Berretty heel veel geld op. Hij had de handigheid, dat bureau onder toezicht van de Regering te stellen, en om dat te vergemakkelijken, haalde hij een Rijksaccountant, de heer Thermater, erin, die controleerde of ANETA niet speculeerde met de berichten over de koersen, die hij met een sterk *geduceerd* telegrammentarif binnen kreeg. Berretty bereikte, dat zijn telegrammen 40 cent per woord kostten, in plaats van twee gulden! En natuurlijk waren zij bovendien onder code. Korte tijd later werd de *Associated Press* ook erbij genomen, en *in no time* had ANETA nu 300 correspondenten over de gehele wereld. In 1923 maakte de Amerikaanse presskoning Hearst een reis om de wereld, en werd in Batavia ontvangen en gehuldigd door ANETA. Aan het diner zei Berretty:

„Sir, that you have visited my office, is for me more than a decoration!”

Gedurende zijn reis door Java, werd Hearst vergezeld door een der staf-employés van ANETA. Op die reis zag Hearst overal nogal wat Japanners, en hij vroeg aan zijn tolk en gids:

„Are there any Japs in your country?”

Het antwoord luidde:

„Sixtythousand, sir”.

„Take care, they are all spies”.

Dit antwoord werd door ANETA gepubliceerd, waarop de Japanse Consul-Generaal te Batavia op zijn achterste benen ging staan, en o.a. telegrafisch protesteerde bij Hearst, die toen in Singapore zat.

Hearst antwoordde eveneens telegrafisch:

„I never said it”.

Typisch Amerikaanse diplomatie. Degeen echter, tegen wie Hearst het gezegd had heeft het mij zelf verteld, en ik ben *overtuigd*, dat hij de waarschuwing niet uit zijn duim heeft gezogen.

Toen Hearst ook in Singapore genoeg gezien had, zei hij:

„Ik wil een schip naar Saigon hebben”.

Er ging echter geen schip naar Saigon.

Waarop de Amerikaan:

„Charter one”.

En dit kreeg hij gedaan voor 25.000 gulden.

Intussen stichtte Berretty overal in Indonesië nieuwe dagbladen. Zo werd zijn particuliere secretaris en procuratiehouder Van der Roer naar Tegal gestuurd.

„Om wat te doen?” vroeg deze.

„Om er een dagblad op te richten. Tegal is een knooppunt van een hoop steden: Cheribon, Pekalongan, Poerwokerto, Poerworedjo enz.

(Lees verder volgende pag.)

Deze foto dateert uit 1924 en werd ons toegezonden door de Heer F. W. J. Muller, die schrijft: „deze foto van de redactie en administratie van de „Indische Courant” (Oost-Java Editie) werd waarschijnlijk genomen na een tegen de „Zweep” gewonnen zaak. We zien hier D. M. G. Koch, Joël en Dickhut, verder nog bestuursleden van de toenmalige „Snikerbond”. Wie weet meer namen?

(Vervolg van pag. 16)

enz. Het wordt tijd, dat daar een behoorlijke krant komt".

Van der Roer richtte er het dagblad: „HET NOORDEN" op en verkocht het aan de bank, die het geld had voorgesloten.

Al die nieuwe dagbladen, evenals de reeds bestaande, waren genoodzaakt met ANETA te contracteren tegen f 3000,— per maand...

Zijn verbijsterende opgang in zaken had Beretty, naar mijn mening, te danken aan:

1) veel geluk, doordat hij, toevallig, altijd juist op de goede plaats zat op het goede ogenblik;

2) zijn werkelijk buitengewone gaven van doorzicht, menskennis, intuïtie, helderheid van geest en durf, zijn zich bemind weten te maken, zijn breedheid van opvatting en zijn nacht en dag altijd klaar staan om toe te slaan;

3) zijn fantastische gulheid, die altijd duizend procent rente opbracht;

4) zijn onvermoeibaarheid.

Wanneer hij in Parijs was — in Indië heb ik hem niet aan het werk gezien — danste hij gedurende meer dan de helft van de nacht in een van de betere cabarets, elke avond een ander, als zocht hij er wat. En inderdaad, met zijn kinderlijk licht-ontvlambaar hart jaagde hij achter de „coup de foudre" aan.

Om 8 uur de volgende ochtend zat hij dan post te dikteren aan een Franse sténo-dactylo, die goed Engels kende.

Ik was besteld voor 9 uur, om hem bij te staan als tolk en secretaris in enige zaken-bezoeken en inkopen, en, als het daarna nog kon, een of twee uren te wijden aan de schoonheid van Parijs en omstreken.

Tegen 1 uur ging hij met mij uitstekend dejeuneren. Vervolgens was ik vrij tot 4 uur en ging hij „rusten", d.w.z. in een makkelijke stoel op zijn hotelkamer kranten en tijdschriften doorkijken, die toestroomden uit Indië en alle andere uithoeken van de wereld.

Om 4 uur moest ik weer in de lobby van zijn hotel zijn, want dan wachtte hij meestal een bezoeker. Daarna bad en smoking. En tegen 6 uur naar een thé-dansant", nadat we met een taxi mijn vrouw hadden opgehaald.

Hij danste, 's-middags als 's-nachts, met een van de „entraineuses" van het etablissement. Nu en dan verdween hij even om... een ander boordje om te doen, daar dat welk om zijn nek zat was flauwgevallen. Hij had altijd een paar reserve-boordjes bij zich, en wanneer die op waren, moest de juffrouw van de toiletten maar voor een nieuw zorgen. Ik heb het bijgewoond, dat ook deze dame er geen meer had en een boordje van een van de kelners ging lenen.

LEO FAUST
(Wordt vervolgd)

KAREL WYBRANDS

Door wat ik in de vorige nummers over Karel Wybrands las schoot mij 't ondervolgende te binnen.

Ik logeerde enige tijd in Den Haag, bij een familielid. 't Was een gewone dag, en alles was even doodgewoon als op andere dagen. Als ik me goed herinner, hadden we 's-middags thee gedronken, en het gesprek ging over koetjes en kalfjes; er was niets bijzonders aan de hand.

Opeens stond de heer des huizes op en liep enige keren nogal onrustig door de verschillende vertrekken. Niemand schonk er echter aandacht aan.

Even later stond hij vlak bij ons stil, en zei: „Let goed op; op dit ogenblik is 'n bekend journalist omgekomen door 'n ongeval".

Wie schetst onze verbazing, toen kort daarop de telegrammen meldden dat Karel Wybrands te Parijs door een auto-ongeval om 't leven was gekomen.

TJANG VAN HOVEN

Miss Tong-Tong verkiezing

tijdens onze Pasar Malam op 29 juni en 1 juli

attentie!

attentie!

attentie!

Opgelet dames, wij hebben nog een speciale attractie voor U: Het mooiste meisje krijgt als prijs een reis naar het schoonste deel van Europa;

2 weken naar

Costa del Sol in Spanje

(Torremolinos, Malaga)

ITOE DIA! Grijpt Uw kans, laat het inschrijvingen regenen. Wij verlengen de inschrijvings-termijn tot **20 juni a.s.**

Voor bijzonderheden over de verkiezing, zie ons nr van 30 april '62

Ook in ons volgend nummer zult U hier meer over kunnen lezen

KNIP UIT OF SCHRIJF OVER

INSCHRIJVINGSFORMULIER

Naam

Adres

wenst deel te nemen aan de Miss Tong-Tong verkiezing op de Pasar Malam op 29 juni en 1 juli

.....
Handtekening

In enveloppe sluiten, beplakt met 12 ct postzegel met vermelding: „Miss Tong-Tong verkiezing" in de linker-bovenhoek en adresseren aan: Afd. Publiciteit en Reclame, Tong-Tong, Prins Mauritslaan 36, Den Haag

HOBBY News

Alle „HOBBY NEWS“ lezers ATTENTIE, ATTENTIE, ATTENTIE!

M.i.v. heden is het adres van „HOBBY NEWS“, POSTBUS 8006, DEN HAAG-Z. VERVALLEN.

Alle brieven, zendingen voor de HOBBY-TON e.d. kunt U thans zonder meer zenden aan: Redactie „HOBBY NEWS“ p/a Fam. W. J. Schröder, Grotestraat 40, EIBERGEN (GLD). Vanuit EIBERGEN als: CENTRAAL HOBBY KONTAKT KANTOOR voor Nederland, worden alle ontvangen stukken doorgezonden naar Hobby Sobat in Californië, U.S.A. Zodra het definitieve vaste adres van „HOBBY NEWS“ in Californië bekend is, zal dit direct gepubliceerd worden in TONG-TONG.

Sigarenbandjes Willem II. Een hobby-vriendin zoekt de volgende nummers: 1029 — 1031 — 1037 — 1040 — 1045 — 1052 — 1054 — 1056 — 1058 — 1060 — 1061 — 1064 — 1068 — 1069 — 1072 — 1073 — 1077 — 1080 — 1088 — 1089 — 1090 — 1091 — 1092 — 1096. Naam en adres van verzamelaarster is: Mevr. H. A. van Straten, Spuistr. 316 te Amsterdam-C. Tevens zoekt zij een album „De bonte droom van het circus“ uitgegeven door Het Nederlands Zuuvelbureau te Den Haag, waar dit album helaas niet meer verkrijgbaar is. Wie kan haar hieraan helpen, desnoods tegen vegeoding?

Postzegels. Vraag: De heer O. W. van Assendelft, Westerhorn 5A vraagt de volgende nummers van Curaçao, luchtpost: ongebruikt 65 — 66 — 67 — 68; gestempeld de nrs. 70 — 71 — 72 — 73.

Van Suriname de nrs: 111 — 112 — 113 — 119 — 120 — 121 gestempeld; verder alleen compleet gestempeld de nrs: 127 t/m 129 en 130 t/m 136. Tenslotte de nrs: 157 — 158 — 159 — 160 — 161 — 162 — 165 — 169 — 174 — 168A — 169A gestempeld.

Aanbod: De heer J. Ch. M. Wagenaar heeft voor liefhebbers, postzegels van Indonesië tegen 1/2 v. d. catalogusprijs. Hij verzamelt ook Verenigde Naties, Bloemen, Verenigd Europa en Israël. Adres is: Erasmusweg 1341, Den Haag.

Planten. De heer C. F. W. van Drongelen, Pres. Steynstraat 22 te Deventer zoekt o.a. een plant die veel lijkt op de Diefenbachia met een gespikkeld blad. Wie kan hem hieraan helpen?

Nutrix-bonnen. Wie kan een verzamelaarster helpen aan Nutrix-bonnen? Eventueel ruilen

tegen Castella-kopjes 1:1. Korrespondentie s.v.p. aan „HOBBY NEWS“, adres zie boven.

A.H.-zegels. Wie heeft A.H.-zegels en spaart deze niet en wil ze overdoen á 10 ct. U kunt ze altijd kwijt bij mevrouw E. Bech, Galvanistraat 118c, Den Haag. Woonst U dicht in haar buurt en koopt U in een A.H.-winkel en spaart U ze zelf niet, koop dan toch maar de zegels, zij neemt ze graag van U over en is U er zéér dankbaar voor.

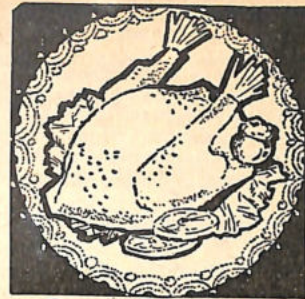
Captain Grant. Een verzamelaar heeft dubbel no.: 8 — 46 (2) — 63 en 100 (2). Hij zoekt o.a. de nrs.: 190 — 191 — 193 — 194 — 195 — 196 — 197 — 198 — 199 — 201 t/m 208 — 210 t/m 236 — 238 t/m 291 — 293 t/m 306 — 308 t/m 327 — 329 t/m 344 — 346 t/m 359. Voor ruil heeft hij ook plaatjes Blue Band Sportboek Serie 6 nrs. 51 t/m 60 — Serie 8 nrs. 71 t/m 80 en Serie 9 nrs. 81 t/m 90. Ruilbasis 1:1. Brieven aan „HOBBY NEWS“ zie boven.

Filmsterren-plaatjes. Clark Gable — Humphrey Bogart — Gary Cooper — Ivonne da Carlo — Marlene Dietrich — Lauren Bacall — Bob Hope — Ann Miller — Patricia Roc — Ava Gardner — Paula Raymond — Terry Moore — Jeanne Crain — June Allyson — Jeff Chandler — Henry Fonda — Ray Milland — Dean Stockwell — Anna Neagle — Loraine Day — Susan Ball — Nancy Olson — Gloria de Haven — Shelley Winters — Claudette Colbert — Gregory Peck — Jacques Genoel — Rex Allen — Montgomery Cliff — Betty Grable — Ginger Rogers — John Wayne — Kathryn Grayson — Doris Day — Janet Leigh. Ruilen tegen postzegels met bloem- dier- of plantmotief. Basis 1:1. Brieven aan „HOBBY NEWS“ zie boven.

V.O.C.-munten. De heer P. A. Daum, Van Lennepweg 11 te Oosterbeek zoekt V.O.C.-munten en andere V.O.C. betaalmiddelen (ook realen) inclusief de bronzen blokjes, indien maar voorzien van een V.O.C.-stempel. Wie heeft er voor deze verzamelaar enkele te koop?

Militaire insignes & Decoraties. In het eerstvolgende nummer zullen weer diverse badges besproken en afgedrukt worden. Denkt U nog even aan het adres van deze verzamelaar? Het is de heer C. Ekeris, Tesselschadelaan 147, Den Haag. Wie nog wat heeft of wat weet (zie vorige nummers) gaarne deze verzamelaar de juiste gegevens verstrekken.

HOBBY SOBAT

iglo
DIEPVRIES

B
R
A
A
D
K
U
I
K
E
N

Asthma-Bronchitis patiënten

U kunt direct verlichting en zelfs veelal genezing vinden door aanschaffing van de

„CHEMO“

Handverstuiver

Fijne verstuiving
Onbreekbare, Lichtwerende
Medicijnhouder.

Ook in ELECTRISCHE
UITVOERING verkrijgbaar
voor zware patiënten!

Vraagt inlichtingen bij:

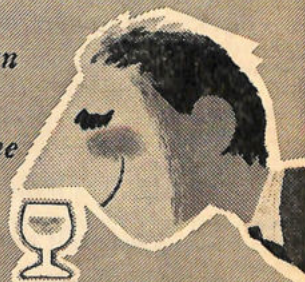
CHEMO-PHARMACIA H.O.

(Dir. Th. E. Bendien)

FRED. HENDRIKPLEIN 6,
DEN HAAG, Telefoon 070-55.26.47

BOLS

voor
de man
met
de fijne
neus!

ANNEKE GRÖNLOH

THE CANDY KIDS

THE PADRE TWINS

THE HOT JUMPERS

en THE SKY ROCKETS . .

U kunt ze allemaal zien en horen
op onze

PASAR MALAM

Indische Jaarmarkt

Haagse Dierentuin, 29,30 juni en 1 juli a.s.

Verder nog GOH DUMAS
met zijn „NACHTSIRENEN“
krontjong, pentjal-voorstel-
lingen en dans.

De Indische snoeperijen tom-
bola, schiettenten enz., enz.

Het Grote Restaurant wordt dit jaar verzorgd door:

Restaurant „MATA HARI“, Torenstraat 77, Den Haag

(Vervolg van pag. 11)

ze eigenlijk beschrijven? In vergelijking met beschaafde Nederlanders hebben zij geen Gids of Schouwburg of Concert of uitje-naar-Parijs nodig om „cultureel“ te leven, maar vinden dit in een uurtje bij Juan Perez zitten met een exquise „tapa“, een goede cognac en muziek van het gitaar- en timple-bandje. Of een avondje niks doen aan het strand van Al Canteras. Net als wij vroeger in Poentjak met een afzakkertje naar Sindanglaja. Typisch „Indisch“ spreekt van Osch zorgeloos over dat Indische vestigingsplan. Er zit voor hem geen probleem aan vast. Hij weet niet hoe verwend en in de watten gelegd wij hier zijn. Inspanningloos leven vindt hij nonsens. Na zijn pensionering werkt hij wéér en graag. Moeilijkheden zijn een tarding en het overwinnen ervan, dát is leven. Verstaan wij die mentaliteit nog wel?

Ik vergeet nooit dat laatste gesprek aan de bar van Las Palmeras, bij een tapa van „calamar en suy tinto“ (inktvis in zijn eigen inkt bereid — super!), een café mita (koffie met een scheutje melk) en Fundador en zoveel boeiende gesprekken (samen met Malavé, de directeur van Las Palmeras, jong, knap, geestig, wellevend) over de filosofie van de vrouw, socialisme, de cultuur van het eten en literatuur, dat we later als Stirling Moss moesten rijden om mijn plane naar Tenerife te halen. Gek, hoe een handjevol mensen daar je veel meer vreugde geeft in het leven en mens-zijn dan de grote welgeordende „pieter uitgepikerde, fatsoenlijke, maar grauwe massa in Noord-Europa. Maar dat zal wel weer aan mij liggen. T. R.

SMOKKELAARS ZIJN RAS-ACTEURS

Post „Droogdok“ te Tandjong Perak (Soerabaja). In het grote dok lag de „Tjisaroeca“ van de J.C.J.L. voor een onderhoudbeur. Het was laat op de middag en de drukte was voorbij. De dienstdoende douanekommis liep voor de toegangspoort op en neer in afwachting van de aflossing door de nachtdienst. De ambtenaar van de z.g. middagcontrole kwam op zijn ronde bij de post en hield een praatje met de kommis. Tijdens dit gesprek naderde strompelend uit de richting van het dok een Chinese schepeling. Hij kermde van pijn. Zijn rechterbeen was van knie tot enkel dik omzwachteld en hij stonk mijlen ver in de wind naar jodium, zalf en andere hospitaalgeurtjes. Het zweet gutste hem langs het voorhoofd en met vertrokken gezicht vertelde hij in steenkolen-engels aan boord een lelijke val te hebben gemaakt en daarbij ernstig te zijn gewond. Na deze verklaring begon hij weer zo te jammeren dat zelfs iemand met een hart van steen diep onder de indruk zou komen van dit brok ellende.

De twee ervaren douaniers gaven echter geen blijk van medelijden. Ze loodsten de schepeping het wachthuisje binnen en pasten lijfsvisitatie toe. Toen dit niets opleverde begonnen ze het dikke verband om het been los te wikkelen. De man spartelde tegen en jankte nog hartverscheurender. Een argeloze toeschouwer zou dit ambtelijke optreden stellig als mishandeling hebben bestempeld. De douaniers wisten echter heel goed wat ze deden. Met vereende krachten lukte het spoedig het „zieke“ been bloot te leggen. Wat zagen ze? Geen gapende wonde, maar wel bleken aan de kuit twee darmen te zijn vastgebonden. Deze bevatten geen „lap-tjiang“ (Chinese varkenssaus) doch het produkt van de papaver somniferum.

De rest is gauw verteld. De onfortuinlijke smokkelaar werd dadelijk aan de politie overgegeven. Het heulsap vergezeld van een proces-verbaal volgde de volgende dag dezelfde weg.

A. J. C. H.

JONG BLIJVEN

en van het leven genieten
met al uw energie

Ook u - of u nu man of vrouw bent - zal zich jonger, vitaler en gelukkiger voelen. Bij het toenemen der jaren neemt uw energie af. Activeer uw geestelijke en lichamelijke werkkraft. Voel u fitter!

Gebruik daarom de reukloze Kloostervrouw Aktief Capsules. De ideale combinatie van tarwekiemolie en knoflook - verrijkt met vitaminen - in Aktief Capsules, hebben wij aan de steeds voortschrijdende wetenschap te danken.

Tarwekiemolie bevat werkzame stoffen in geconcentreerde vorm voor bloedvoorziening en spieren en activeert bovendien de stofwisseling. Knoflook is reeds jaren bekend om zijn veelzijdige werking, die vooral de gezondheid ten goede komt. 1000 i.e. vitamine A en 100 vitamine D₃ zijn verrijkend toegevoegd.

Met Aktief Capsules leeft ook u gezonder, opgewekter en... actiever!

AKTIEF CAPSULES Per flacon **3.90**

ITOE LAH!

HERINNERING UIT HET VOORM. NED.-INDIE

VERZ. THEELEPELS

met

HEILIG KANON BATAVIA

MICHIELS MONUMENT ..

ATJEH ..

J. P. COEN ..

VAN HEUTSZ ..

AMST. POORT ..

WAPEN SOERABAJA ..

per stuk f 2.25

ASTROLOGIE

Kop en schotel, porcelein f 1.95

Verzilverde lepelstjes f 1.95

Verzilverde bladwijzers f 2.25

Verzilverde briefopeners f 2.65

alles met dierenriem

ALLEEN BIJ

de Vries

UW ZAAK VOOR LUXE EN HUISHOUDELIJKE ARTIKELEN

Laan v. Meerdervoort 566A, bij Remise, Den Haag. - Tel. 320008.

SHELL - UW VRIEND LANGS DE WEG

STICHTING INDISCHE DOCUMENTEN

Voor abonnees:
f 3,50 per 3 regels,
elke regel meer, één
pop meer.

Voor niet-abonnees:
dubbel tarief. Alléén
bij vooruitbetaling.

GEVRAAGD: door dame m.l. ongem. etage m. eig. gelegen. v. koken, douche en toil. nu of o. enige mnd. bij besch. fam., die geen verplichte inwoning heeft. Den Haag of omg. Brieven No. 1567.

Gepens. Ind. Dame b.b.h.h. zoekt kl. gest. KAMER (geen kabinet) v.w. gasje, bergruimte. Opgave huurprijs incl. Brieven: 1568.

TH. v. SOEST, Keizersgracht 505, Amsterdam, KOOPT BOEKEN OVER INDIE (onverschillig welke taal en onderwerp).

Een blijvende herinnering: IND. LANDSCHAPPEN OP DOEK, sawahs-bergen-flamboyant, enz. 90 x 45; f 15.—, kleiner f 10.—, Oosterse Kunst „AURORA“, Anna Paulownastraat 3, Den Haag.

SAN REMO: te huur 3 kmr.-woning; Geh. gemeubileerd, jaarcontr. f 130.— p. mnd., Inl. G. Lenting, C.P. 227, San Remo.

WIE HELPT mij aan postzegels? Alles is welkom. P. J. M. Timmermans, Herstelloord Heidebeek, Heerde, Gld.

Bureau Meldring, Den Haag, vraagt TYPISTES en STENO-TYPISTES, wekelijkse afrekening. Tel. 85.77.33.

Gevr. Corresp. adres NW. GUINEA voor postzegels ruilen. Brieven No. 1570.

IND. MAN m. goede baan Rotterdam, zoekt kost en inwoning bij Hollandse jonge alleenst. vrouw, leeftijd tot 30 jaar. Liefst met eigen home. Doel na wederzijds goedvinden huwelijk. Een kind beneden 5 jaar geen bezwaar. Brieven No. 1573.

GEVRAAGD: Van der Pant, Gigolo. Brieven met prijsopgave onder No. 1572.

WELKE ALLEENST. IND. of INDON. DAME is genegen huisvrouw — kl. gezin — te helpen? Intern — alles vrij — en f 50.— per mnd extra. Huiselijk verkeer. Mevr. v. d. Berg, Villeneuvevstr. 35, Rotterdam 12.

HOROSC. Zendt per aanget. br. f 10.— + 12 ct. postzegel, naam, voorn., geb. dat., uur en plaats aan Mr. Max (Mishka Mestèr), Galileistr. 187, Den Haag. Binnen drie dagen gereed. Droomb. f 2.—, geb. + 20 ct portie en f 1.50 ingen. + 12 ct. portie. Astr. wierook op datum f 2.— per doosje. Voorsp. (handl.) f 1.50. Consult 10-11, 3-4 en 7-8 ook 's-Zondags of na afspraak tel. 395337.

ADRES GEVRAAGD van Mevr. Marie Gobus-de Klerk (74) laatst wonende Gang Nangka te Soerabaja (1957) Brieven No. 1569.

DOE HET ZELF MET ONS ADVIES

GEBR. GAAL

- HISTOR. KLEURLAKKEN
- R & D BEHANGSELS
- WONINGTEXTIEL
- LUXAFLEX ZONWERINGEN

Fabrenheitstraat — DEN HAAG
Hoek Copernicusstraat - TEL. 63.24.48

AANGEBODEN voor elk aannemelijk bod: Gedenkboek Javasche Bank (1828-1928 2 dln) Gedenkboek N.O.I. 1898-1923. v. Gorkum O.I. cultures 3 dln. Het Ind. Boek der Zee, Dr. Rinkes 1927. Nederlanders over de zeeën, Dr. de Haan 1940. C. J. F. Denker, Karel Doormanstraat 14, Winterswijk.

De TOEKANG PIDJIT voor Vlaarding:n is: Rudolf an Haack (Si Dolph), Joh. de Wittstraat 50b, telefoon 01898-5550.

Heer, amt., zoekt correspond. met Indische-Ned. jonge vrouw of meisje tot 33 j., van Prot. Chr. huize. Brieven No. 1571.

UW ONBEWUSTE WIL kunt U zelf in werking stellen. Iedere wens van U wordt hierna als 't ware automatisch vervuld. UW kans; gratis zeer uitvoerige inlichtingen onder no. 1574.

In verb. m. emigr. aangeb. 5-kr. Flatw. v.l. huisk., 3 slpks. keuken en zolder, 2e etage, m. overn. inboedel in Marnixkade 103² A'dam-C. Huurwaarde f 65.50 p. mnd. LEEG; kan geregeld worden indien koop doorgaat.

restaurant wijnands

v/h Cecil

Hollandse en Indische keuken

Hoogstraat 12 - Den Haag - Tel. 115300

Dir. M. WIJNANDS
v/h Grand Hotel, Makassar

HET BESTE en VOORDELIGSTE
ADRES voor U is:

PESSERS Herenkleding

Beeklaan 240a, tel. 325454, Den Haag.
Te bereiken met tramlijnen 2, 5 en 12,
halte hoek Weimarstraat.

„BAJARAN GAMPANG“

Logeren in Den Haag? ?

dan natuurlijk bij

hotel „ardjoena“

Moderne kamers, prima service, prettige sfeer. Iedere kamer EIGEN douche-cel
In iedere kamer warm- en koud stromend water

Groot Hertoginnelaan 205
Tel. 070/390324

EEN REINCARNATIE HOROSCOOP

WAAR TER WERELD IS U EERDER GEBOREN? Ook voor U ligt het antwoord verborgen in het verleden — een antwoord op een waarom van uw huidige problemen. Zij verstrekt U een KARAKTER ANALYSE van uw VOORMALIGE en HUIDIGE leven met een korte BLIK IN DE TOEKOMST van uw huidige bestaan. Een interessant verslag omv. 7 pag. voorzien van 2 geboortefiguren — landkaartje — geb. PLAATS en datum van uw eerder leven op aarde. Tal van tevredenheids betuigingen. Toezending volgt na storting van f 30.— op giro 240390 t.n.v. W. Nienhuis, Den Haag. VOLLEDIGE geb. gegevens en burgel. stand vermelden.

BUREAU VOOR WETENSCHAPPELIJK TOEGEPASTE COSMISCHE PSYCHOLOGIE

Godettaweg 167 — Den Haag — Telefoon 36.30.67 — Giro 24.03.90

ter
overname
aangeboden

goed renderend indisch restaurant

in het centrum van Breda, met bijbehorend ruim
en goedkoop woonhuis

INLICHTINGEN: MEVR. KRUGER - TEL. 01600-36865

„Betoel hij is geschied“

„Sal vertel van avontuur, betoel hij is geschied“. Jullie kennen natuurlijk deze regels uit een liedje van Ben Snijders. Wij kregen die plaat van mijn schoonouders en genoten ervan, iedere keer weer. Schoonpapa vroeg de plaat op een gegeven ogenblik te leen om de liedjes op een bandje over te nemen. Een kennis die bij hen op bezoek kwam was verrukt van de plaat en kreeg die prompt mee.

Voor ons werd een nieuwe gekocht. Maar voor die in ons bezit was, kregen ze een nichtje te logeren. Wèg was ze van de liedjes en ze kreeg de plaat toebedeeld om mee te nemen naar Engeland.

Toen ik zo terloops onze plaat terugvroeg, hoorde ik dit en besloot zelf een nieuwe te kopen. Belde Utrecht op. Plaat uitverkocht! Belde Zeist op. Geen kans meer op de plaat van Ben Snijders! Voelde me zo teleurgesteld, want echt, het is iets van ons oude Indië wat daaruit spreekt.

Via Apeldoorn kregen we er gelukkig toch nog één, die beslist niet meer uitgeleend wordt. Hopelijk hoort Ben Snijders hiervan en wie weet komt er dan nog een tweede grammofoonplaat van hem! J. I.J. - N.

Uw Toko heeft
Djamboe-Kloetok

Ceramin

Voor grossiers: N.V. Daarnhouwer &
Co's Handelmaatschappij,
Postbus 674, Amsterdam

(Vervolg van pag. 8)

Joekie Broedelet

en onspannen blijf je dan nog even op het achtererf staan luisteren naar vaag ritselende geluiden. En je ruikt bloemen om je heen, die onwezenlijk als geurende vlinders in het maanlicht opdoemen. Als de atmosfeer bijna ondraaglijk wordt van welbehagen en ijle gelukzaligheid, dan komen de loeiende honden, om je weer met je beide benen op de aarde te zetten..."

En als ze schrijft: „Even later sta je bij het romantische licht van een petroleumlampje je koffer te pakken. Je pakt de vochtige houtlucht uit de kasten mee, die lucht waarover zoveel gemopperd wordt maar die tevens zo vol heimwee zit", dan ruiken ook wij weer die lucht die naar buiten komt als je de kast opent op een lang niet gebruikte kamer in een klein hotelletje of pasanggrahan. Even heimwee?

Maar behalve schrijfster is Joekie toch vooral toneelspeelster. Als jong meisje ging ze al aan het toneel, waar ze bij verschillende gezelschappen is geweest. Voor de oorlog maakte ze al een tournee naar de West. Fie Carelsen en Paul Steenberg waren daar ook bij, en directeur was toen Dirk Verbeek (over wie ook Leo Faust vertelde). Het vorig jaar is ze weer naar de West geweest, waar ze op Curaçao en Aruba amateur-toneelgroepjes heeft geregisseerd, die stukken in Papiamentu brengen.

Sinds tien jaren is ze niet meer aan een bepaald gezelschap verbonden, is z.g. „free lance" en speelt gastrollen, zo o.a. bij de Haagsche Comedie. Ook regisseert ze amateurgroepen in Den Haag.

Intussen is Joekie al oma geworden ook. Ze laat me een allerschattigste foto zien van het dochttertje van Remco. En ik vraag me af: hoe zal deze dochter van het Westen, die toch ergens ook het Oosten in zich draagt, zich straks ontwikkelen? Zal er ook bij haar, als bij grootmoeder Joekie, sprake zijn van een „afkomstbewustzijn?" Het sloeg een generatie over. De „Indische" Johan Broedelet, nog in Batavia geboren, was volkomen „Hollands" geworden, maar in Joekie kwam het plotseling weer boven, het besef, dat zij toch ook een deel van het Oosten was, al was daar uiterlijk (behalve de door de mensendiecklerares geconstateerde lenigheid) niets van te bespeuren. Het napluizen van onze afstamming is een interessante bezigheid, des te interessanter als we ontdekken welke mengingen er in het verleden plaatsvonden. Zo is het b.v. een aardige opgave om eens na te gaan of Adriana Kervel, grootmoeder van Joekie Broedelet, nog verwant is aan Thomas Alexander Christiaan van Kervel, betovergrootvader van

WIES VAN MAARSEVEEN

Radio BOLLAND

Stationsweg 143 - Telefoon 601703
DEN HAAG

Het speciaal adres voor

**Krontjong- en
Cowboy-L.P.s**
(U.S.A.)

Op aanvraag

Speciale Cowboy 45° S. Catalogus

Wij hebben ook een spec. afd. voor
TECHNISCH SPEELGOED
o.a. Märklin — Fleischman — etc.

**THUIS
en op
VACANTIE**

AZARON ---- **onmiddellijke
verlichting**

crème

- Insectensteken
- Brandnetels
- Kwallenbeten
- Lichte
zonnebrand

Dubbele Tube 1.25

▶ **djangan loepah! PASAR MALAM**

Haagse Dierentuin: 29, 30 juni, 1 juli

HANDELSONDERNEMING

MALAKKA

Postbus 205

ROTTERDAM

Deng deng manis, emping, gandariah, tepoeng Hun Kwee, ikan gaboos, kentjoer, ragi, nieuwe oogst knoflook, import mie, petehbonen, petis oedang, kroepoek Sidoardjo, ketan item, atjar tjabe rawit en vele andere

Rijsttafelingredienten

worden door ons franko huis door geheel Nederland verzonden, tegen scherp concurrerende prijzen.

AARDAPPELEN EN GROENTEN

zijn duur op het ogenblik. Daarom is het nu de tijd om eens te gaan snuffelen in onze prijslijst, die U op uw verzoek gratis wordt toegezonden.

Als drukwerk
verzenden

**B
O
N**

Gaarne ontvang ik geheel vrijblijvend, uw prijslijst B 28.

Hr./Mevr.

Adres

Woonplaats

(Vervolg van pag. 10)

„Het spel” en zijn achtergronden

daar hij nooit met boksen of worstelen te maken had gehad. Van zijn kant zou hij eerst ook wat van zijn spel demonstreren. En aldus gebeurde het. Ik behoef in feite verder slechts kort te zijn, zo kort als de partij slechts geduurd heeft. Slechts één keer was het mij gelukt boksend een evenwel slechts schampende treffer op zijn kaak te plaatsen, terwijl ik er ook slechts éénmaal bijna in geslaagd was hem middels een heupzwaai te vloeren. Dat was dan heel in het begin, waarbij ik hard van stapel liep min of meer onbesuisd tewerkgaande. Al mijn pogingen Bang I. met stoten en slagen te treffen en/of middels worstelgrepen te overweldigen, vrijdelde hij (die slechts tot mijn oren reikte) makkelijk prompt en feilloos middels zijn bliksemsnel uitgevoerde hand- en armweringen, lichaamswendingen, wentelingen en elleboogstoten gelijktijdig met krachtig tegen mijn benen, enkels en voeten uitgevoerd voet- en beenwerk waarbij vooral ook zijn knieën, hielen en zolen zich niet onbetuigd lieten. En hoewel hij mij ontziende, mij het incasseren althans afweren van slagen en stoten met handen en/of voeten bespaarde, werd het toch dra welhaast een kat en muis-spel, waarbij hij zonder mij eenmaal beduidend pijn te doen, op slechts weinig na alles met mij doen kon wat hij wilde en ik op den duur niet meer wist hoe ik nog partij leveren moest. Op zijn vraag of ik wilde dat hij ermee doorgaan dan wel ophouden zou, antwoordde ik begrijpelijkerwijs het laatste te wensen. Hoogstens drie minuten had de partij geduurd.

Ruim anderhalf jaar kreeg ik daarna tweemaal in de week les van Bang I., waarbij zijn oom — de oude crack van Pabaton: Pak A. — mede aanwezig was en nuttige wenken en raadgevingen verschafte. Na dat anderhalve jaar was er volgens Bang I. op een gegeven moment niets meer wat hij mij nog zou kunnen leren. Met het geleerde kon ik mij evenwel nog lang niet tevreden stellen. Het eenzijdige „koeda-koeda” spel, waardoor men wel zeer stevig op zijn benen stond doch hetwelk in niet geringe mate belemmerend op de snelheid en vooral soepelheid van de voet- en beenbewegingen werkte, beviel mij (het sublieme overigens van Bang I.'s spel ten spijt) van het begin af als daardoor immers vooral voor het aanvallen minder praktisch, niet zo best. Wat ik er nog bij wenste was meer beweeglijk en soepel, intensief en overrompend aanvalsspel met meer slagen en trappen enerzijds en anderzijds met meer ontwijkingen naast afweringen, alsmede meer soorten van standen en houdingen. Alles opdat het spel makkelijker en sneller met succes tegen elke andere vechtmethode toegepast zou kunnen worden. Ook als de tegenpartij zeer beweeglijk en snel zou

zijn en gevecht op korte afstand zou blijven vermijden, zolang hij niet zeker van succes zijn zou. Zulk een spel nu, was vanouds mijn ideaal. Ik begreep echter dat alleen een zeer doelmatige combinatie van de verschillende bestaande spelsoorten (van enkele waarvan buiten Bang I.'s spel ik reeds elders in de gelegenheid geweest was vluchtig kennis te nemen) een spel als bedoeld zou kunnen opleveren. Echter wetend hoe chauviristisch in die tijd de goeroes (Bang I. niet uitgezonderd) waren en hoe zij alleen van de voortreffelijkheid van hun eigen spel weten wilden, hetwelk zij met absolute overtuiging als volmaakt en onovertreffelijk beschouwden, wachtte ik mij ervoor Bang I. mijn wens en mening kenbaar te maken. Daardoor zou hij zich misschien beledigd kunnen voelen en dat zou het laatste zijn wat ik zou willen. Ik ben er toen daarom toe overgegaan in stilte een goeroe, die mij het zo geroemde en qua type een tegenstelling tot het spel van Tjiwaringin-Pabaton vormende „Tjmandé”-spel zou willen leren.

Door tussenkomst van een connectie gelukte het mij zo iemand te vinden, die zo welwillend was onder geleide van mijn connectie op een avond met één van zijn oudste en beste leerlingen bij mij thuis te komen. Bij onze kennismaking vroeg ik mij vol twijfel af wat of ik aan zulk een goeroe zou kunnen hebben. Het was een al heel oud uitziende man, klein van postuur met al gebogen rug en verschrompeld gelaat. Als ik het wel heb was zijn naam Pak O. Ik heb hem slechts korte tijd gekend en daarna (circa 47 jaar lang) heb ik nooit meer contact met hem gehad. (Anders dan wat Bang I. betreft van wie in latere jaren ook mijn oudste zoon les heeft gehad, terwijl ik na de oorlog — hij was toen reeds overleden — ook nog met zijn zoon een opvolger Djang S. kontakt gehad heb).

Volgens mijn in Tandjakan Empang thuis horende connectie, was die oude man als speler zeer vermaard en gevreesd, aan welke bewering ik niet veel geloof hechtte. Op diezelfde avond heeft die oude man mij echter getoond hoe wonderlijk zijn kracht en bewaamheid waren en welk respect zijn spel

inboezemen moest. Eerstens ontpopte hij zich als iemand met men kan zeggen ijzersterke en harde armen en benen, terwijl zijn handen en vingers daar niet bij achterstonden. Volgens hem zou dat verkregen zijn door het beoefenen van de bij het spel behorende „ilmoe”. Bovendien bezat hij een buitengewone aapachtige, soms katachtige behendigheid bij het ontwijken en/of afweren van slagen en toepassen van grepen. Deed hij de tegenpartij met het afweren van diens slagen vaak reeds een niet-geringe pijn, ondraaglijk was de pijn die hij met zijn — als de tegenpartij dicht genoeg genaderd was — bijkans nooit falende grepen veroorzaakte. De details laat ik hier nu eerst in het midden.

Drie maanden slechts heb ik van die oude man les gehad behalve in het zogenoemde apenspel („po monjet”), ook in het zogenoemde tijgerspel („po matjan”)*, voor het toepassen van welk laatste spel zijn op tijgerklauwen gelijkende handen en van dikke en harde nagels voorziene vingers zich bij uitstek leenden. Ik ben ermee opgehouden, ten eerste i.v.m. de kosten en ten tweede omdat ik opzag tegen het volgen van de ilmoe-regels en oefeningen. Achteraf heeft mij dat wel erg gespeten. In die drie maanden had ik mij echter door hetgeen ik toen bijgeleerd had, reeds een waardevolle aanvulling van mijn spel kunnen vererven. Daar kwam nog bij dat Mas K., een neef van mijn schoonmoeder (en ook samen met Bang I. leerling van eerdergenoemde oude goeroes geweest) mij inmiddels ook wat „Tjikalong”-spel — een tegenstelling weer van het Tjmandé-spel — had bijgebracht en dat door zijn toedoen ik ook wat van de andere goeroe van Tjiwaringin-Pabaton, Bang M. aan spel bijgebracht kreeg. Bang M. was samen met Mas K. leerling geweest van de toen ook sinds lang overleden Pak I., een jongere neef van meergenoemde goeroes Pak A. en Hadji M., t.o.v. wie Pak I. echter zou hebben uitgeblonken. Het was echter Mas K. die mij het meeste aan spelfoefjes en -geheimpjes bijgebracht heeft.

*) Zie pentjak-legende in T.T. van 15 april 1962.

J. W. K.

(wordt vervolgd)

n.v. Gaskolectra

Haarden, Kachels, Gasfornuizen,
Comforen, Wasmachines, Centrifuges,
Koelkasten, Radio's, T.V.'s.
Complete Woning-Stoffering.

SHOWROOMS:
Keizersgracht 486
b/d Leidsestraat, Tel. 32716
en 243772
Filiaal: Hemonystr. 52/54
Tel. 717904 & 722331

Contactpersoon:
Hr. F. S. Chin
Frans Halsstraat 8
Amsterdam, Tel. 732456

BANKSTELLEN

Diverse Modellen

Klassiek en modern

SLAAPBANKSTELLEN

2-persoons bank met 2 fauteuils
bekleding naar keuze, v.a. f 495. —
Salontafels, teak, v.a. f 43.50
Bergmeubels, v.a. f 98. —

drie maanden rentevrij, natuurlijk bij
JAN RIJPSTRA N.V.

complete woninginrichting - dames-heren-kinderkleding -
haarden en elektrische huishoudelijke apparaten
radio en t.v., rijwielen en bromfietsen

de constant rebecquestraat 3-49 (bij G.E.B.)
den haag - telef. 333577

Nieuwe ontwikkeling
op koffiegebied!

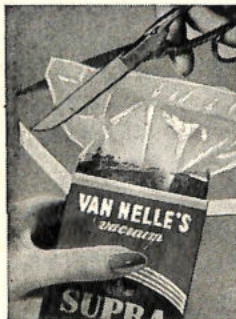

VAN NELLE'S

„vacuum-in-pak” SUPRA KOFFIE

Een opzienbarende nieuwe vinding: vacuum-kartonverpakking! Hierdoor blijven het volle aroma en de heerlijke smaak van deze speciaal voor dit nieuwe merk samengestelde melange volkomen behouden. Ook nu de koffie reeds gemalen is! Zelfs als het vacuum-pak open is geweest, blijven aroma en smaak veel langer bewaard dan bij normaal verpakte koffie. Een ontwikkeling, die ongetwijfeld een grote toekomst voor zich heeft! Nu heeft de huisvrouw immers altijd koffie vers in huis. De pittige, volle smaak valt direct op, al bij het eerste kopje.

*altijd
vers!*

KNIP!

Knip het pak open, nadat u de bovenkant van de doorzichtige binnenzak omhoog hebt getrokken. De inhoud is vacuum-verpakt en dus nog hard. Maar daar gebeurt het wonder: de koffie wordt op slag zacht en dan...

RUIK!

Het volle, heerlijke Van Nelle-aroma stroomt u tegemoet! Dit is werkelijk verse koffie!

PROEF!

En dan uw eerste kopje Van Nelle's SUPRA KOFFIE... verrukkelijk! Duidelijk proeft u het verschil met „gewoon” verpakte koffie... Ja, de volle, pittige smaak valt u direct op.

VAN NELLE'S **SUPRA**
KOFFIE

Fonteyn
 te DJOKJA & Co

Vlamingstr. 5 - Den Haag - Tel. 11.66.77

22 karaats
 massief gouden

Verlovingsringen

Wie
AMSTEL
 drinkt...
 doet zó

m m m

manga's

Nu ook in Nederland verkrijgbaar!
 Rijk aan vitamines en mineralen.
 Vraag speciaal naar

PICKED AND PACKED FOR YOU - MIDLAND BRAND PRODUCTS - MAINTAIN A QUALITY YET UNRIVALLED

mededeling

winkel op Stuyvesantplein 13, Den Haag, blijven wij voortgaan.

Aan onze cliëntèle wordt bekend gemaakt, dat het restaurant in de Lange Houtstraat 4, op 13 mei opgehouden heeft te bestaan. Maar met de

TANTE TRUUS EN PAATJE

VOOR LEDEN VAN „UIT EN THUIS”

In 1962 kunt U op de voordeligste manier naar Uw familie in Amerika en/of Canada

per

LOFTLEIDER
 ICELANDIC AIRLINES

De maatschappij
 met de
 laagste tarieven.

AMSTERDAM - NEW YORK retour
 via Reykjavik

1289.-

ALLEEN
 VOOR
 ECHT-
 PAREN

LUXEMBOURG - NEW YORK retour
 via Reykjavik

1168.-

DIT ZIJN JAARRETOURS

Vlieg de Saga-route
 Een sprookjesreis tegen een sprookjesprijs.

In 1962... naar Amerika
 „ONDER ONS IN GROEP... BAND”

Vraagt inlichtingen bij Mev. ... rüchel-Beiten,
 Van Aerssenstr. 217, Den Haag, Tel. 070-558210

Laat U verwennen.
 Gun Uzelf
 een sprookje.

**VLIEG NU
 BETAAL
 LATER**

STICHTING INDISCHE DOCUMENTEN

TELEFOONNUMMER IS MET INGANG VAN 1 MEI GEWIJZIGD IN 070-630260